Latvijas Republikas Satversmes tiesas sēde
2020. gada 22. septembrī

Turpinājums
2020. gada 29. septembrī

Sēdi vada Latvijas Republikas Satversmes tiesas priekšsēdētāja vietniece Sanita Osipova.

S. Osipova.

Labrīt! Sēdieties, lūdzu!

Satversmes tiesa turpina tiesas sēdi lietā Nr. 2019-29-01 ***"Par likuma "Par valsts budžetu 2019. gadam" programmu 03.00.00 "Augstākā izglītība", 02.03.00 "Augstākā medicīnas izglītība", 20.00.00 "Kultūrizglītība" un apakšprogrammas 22.02.00 "Augstākā izglītība", ciktāl tās neparedz Augstskolu likuma 78. panta septītajā daļā noteikto ikgadējo valsts finansējuma pieaugumu studijām valsts dibinātās augstskolās ne mazāku par 0,25 procentiem no iekšzemes kopprodukta, atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. un 66. pantam".***

Tiesas sēde tiek turpināta ar pieaicināto personu uzklausīšanu.

Šorīt kā pirmā pieaicinātā persona aicināts piedalīties Saeimas Budžeta un finanšu (nodokļu) komisijas priekšsēdētājs Bondara kungs.

Satversmes tiesa ir pārliecinājusies par pieaicinātās personas identitāti. Paldies.

Lūdzu, Bondara kungs, vārds jums.

M. Bondars.

Godātā tiesa, paldies par vārdu.

Es zinu, ka šajās tiesas dienās ir izskanējuši ļoti dažādi un daudzi argumenti. Varu tikai apliecināt to, ka Saeimas Budžeta komisija ir rīkojusies atbilstoši Satversmei.

Varbūt tāda nianse, kura nav izskanējusi šajās dienās, ir saistīts ar to, ka likumos ir paredzētas gan normas, kuras ir priekšvēlēšanu laika normas, gan valdīšanas normas. Tās priekšvēlēšanu laika normas no valdīšanas laika normām atšķiras ļoti vienkārši. Vēlēšanu laikā parasti deputāti tiesību aktos un likumos iekļauj cerības un Augstskolu likuma 78. panta septītā daļa ir tieši cerību daļa. Ja jūs paskatītos, kurā laikā šī norma tika pieņemta, tika pieņemta 2011. gada jūlijā, kad Saeima bija atlaista, kad notika

gatavošanās vēlēšanām, kad bija jauns Prezidents, sasauca Saeimu, nosakot tās dienaskārtību. Tā bija cerību norma, un, protams, valdīšanas normas ir citādākas.

Bet tās ir manas pārdomas par politisko procesu un, protams, godātā tiesa, jums ir iespēja šajā te sadaļā veikt inovatīvas, kā teikt, pasaulē neredzētas lietas, tāpēc man vairāk nav ko piebilst.

Paldies, ka uzklausījāt un esmu gatavs atbildēt uz jautājumiem.

S. Osipova.

Paldies par ļoti lakonisku viedokli.

Lūdzu, jautājumi. Jautājums ir tiesnesim Kusiņam.

G. Kusiņš.

Labdien, Bondara kungs. Man būtu divi jautājumi.

Iepriekšējās tiesas sēdē pieteikuma iesniedzēju pārstāvis norādīja, ka apstrīdētā norma ietver gan Ministru kabineta pienākumu, gan Saeimas pienākumu.

Sakiet, lūdzu, kāds jūsuprāt, ir Saeimas pienākumu apjoms no apstrīdētās normas un vai vispār tāds, jūsuprāt, ir?

M. Bondars.

Nu, es gribētu teikt, ka Saeima budžetēšanas procesā ir uzraugs. Budžets ir Ministru kabineta redzējums par to, kā pārvaldīt valsti. Saeima ir zināmā mērā, nu, teiksim, institūts, kurš nodrošina to, vai šis budžets atbilst likumiem, vai šis budžets atbilst Valdības deklarācijai. Un, protams, iespējām. Nu, tas ir mūsu pienākums un to mēs arī esam pildījuši.

G. Kusiņš.

Vēlreiz precizējot jūsu pozīciju. Tātad, jūsuprāt, Saeimai ir pienākums no apstrīdētās normas un šis pienākums, vai es pareizi sapratu, ir tikai uzraudzīt valdību?

M. Bondars.

Valdība iesniedz Saeimai savu redzējumu par to, kā pārvaldīt valsti. Ja Saeima uzskata, ka valdība nedara savu darbu, tad Saeimai ir visas iespējas šo valdību aizsūtīt… teiksim, mainīt valdību. Nu, acīmredzot, ja mēs akceptējam šo budžetu, tad mēs uzskatām, ka valdība ir izdarījusi to labāko ar esošajiem resursiem, kādu ekonomika ir spējusi saražot.

G. Kusiņš.

Paldies.. Un vēl viens jautājums.

Jūs iedalījāt savā uzrunā tad šīs normas… kā jūs teicāt… priekšvēlēšanu normās vai cerību normās un valdīšanas normas. Sakiet, lūdzu, kā tad pārējie cilvēki tad varētu plānot savu dzīvi? Vai viņiem arī tad būtu jāseko tādām… vai šis likums ir pieņemts priekšvēlēšanu laikā vai arī valdīšanas laikā? Kādas konsekvences, jūsuprāt, izrietētu cilvēkiem no šādām normām? Tad viņiem būtu dažādas iespējas paļauties, ka tās ir tādas tukšu solījumu normas vai tikai cerību normas, vai arī tie ir tie likumi, kas ir valdīšanas normu laikā pieņemti un tie tiks pildīti un pārējie ir tikai cerības? Kā tad valsts iedzīvotājiem būtu jārēķinās?

M. Bondars.

Mums, politiķiem, ir nepateicīgs darbs tādā ziņā, ka mēs zināmā mērā, ejot uz vēlēšanām vienmēr viešam cerības. Un, kā man teica nesen viena daktere, viņa teica: "Jūs jau neziniet, cik ilgi jūs dzīvosiet – minūti vai 50 gadus." Un tas ir tas stāsts. To nākotni paredzēt mēs nevaram.

Kas attiecas par valsts iedzīvotājiem. Nu, es ļoti ceru, ka izglītības sistēma ir iedevusi viņiem minimālās zināšanas par sabiedrības mācību un ja ir, tad šis te viņiem būtu diezgan skaidrs.

G. Kusiņš.

Paldies. Man nav jautājumu.

M. Bondars.

Paldies.

S. Osipova.

Tiesnesis Kučs.

A. Kučs.

Labrīt, Bondara kungs. Man būs pāris jautājumi tieši par Saeimas un Ministru kabineta kompetenci budžeta pieņemšanā.

Pagājušajā reizē mums viena no pieaicinātajām personām teica, ka budžeta izstrāde ir ekskluzīva Ministru kabineta kompetence. Tāpēc man tas jautājums ir tāds plašāks. Vai jūsuprāt budžeta projekta izstrādāšana ir tikai un vienīgi Ministru kabineta

kompetence vai arī Saeimai ir tiesības piedalīties budžeta izstrādē, ne tikai tā pieņemšanā? Kāda būtu jūsu atbilde?

M. Bondars.

De iure faktiski budžeta pieņemšana sākas jeb budžeta izstāde sākas, nu, teiksim, martā, tekošā gada martā. Uz Saeimu budžets parasti atceļo ap oktobra vidu, atbilstoši likumam, līdz 15. oktobrim. Saeima, protams, ja skatās pēc būtības, Saeima veic uzraudzības funkciju budžetēšanas procesā. *De facto* ir Saeimas deputāti, kuri ir koalīcijā un kuri aptuveni zina, kas no marta notiek. Aptuveni. Bet detalizācija, protams, ir un paliek valdības ziņā, Finanšu ministrijas ziņā.

A. Kučs.

Tad precizējot mazliet… drusciņ vēl, kas mums arī ieskicējās jau iepriekšējās sēdēs… Vai, jūsuprāt, Saeima ir tiesīga un var noteikt kaut kādas prioritātes, kur viņa redz kādu nozari, ko viņa vēlas nākamajos trijos gados tieši attīstīt un iezīmēt konkrētus līdzekļus, ko viņa vēlas novirzīt, teiksim, vai tas būtu sabiedriskajiem medijiem vai tas būtu izglītībai, vai kādam citam… vai vispār, jūsuprāt, šādi iezīmēti līdzekļi likumā, kas ierobežotu Ministru kabinetu veidojot budžetu, jo viņam tas būtu jāņem vērā, vai tā vispār nedrīkstētu būt?

M. Bondars.

Nu, tas, ka mēs varam rīkoties un tas, ka daudzas lietas drīkst būt, tas ir fakts. Es kā piemēru jums varbūt ne iz Latvijas dzīves, bet kas Latviju skar… ja nemaldos, kaut kad 2000. gadu sākumā Eiropas Savienības valstis apņēmās būtiskus līdzekļus investēt zinātnē. Nekas no tā nesanāca. Nekas no tā nesanāca un Eiropa, kā turpināja neinvestēt zinātnē, bet Eiropa… tās ir valstis… Tieši tāpat Augstskolu likuma 78. panta septītās daļas norma tika pieņemta priekšvēlēšanu laikā. Tie nodomi jau bija tie labākie. Vēl joprojām tie nodomi ir tie labākie, tikai spēja tos realizēt… nu, tā ir tāda, kāda tā ir.

A. Kučs.

Vai tad jūs varētu secināt, ka, ja Saeima nolemtu… nu, nerunāsim šoreiz par Augstskolu likumu, bet vispār… tad nedrīkstētu… vai, ja es pareizi jūs saprotu, ja tātad Saeima nolemj kaut kādu procentu, pieņemsim, no iekšzemes kopprodukta veltīt noteiktai nozarei vai konkrētam jautājumam, tad, jūsuprāt, šīs būtu vērtējamas kā tādas vēlēšanu normas vai arī, jūsuprāt, tur būtu dažāds skatījums?

M. Bondars.

Es pilnīgi piekrītu. Tās būtu vēlēšanu normas. Es pilnīgi piekrītu.

A. Kučs.

Paldies. Un vēl viens jautājums man būtu tāds. Vai izstrādājot budžetu Budžeta komisijā, jūs arī… vai kāds norādīja uz to, vai, teiksim, Juridiskais birojs vai arī pieaicinātās personas, ka šāda Augstskolu likuma norma pastāv. Vai jūs to vērtējāt, apspriedāt?

M. Bondars.

Protams, ka Juridiskais birojs ir klāt Budžeta likuma vērtēšanas procesā un tas, ka vai nu Juridiskais birojs, vai opozīcija, vai ministrija šādas te, kā teikt, piezīmes veic, ir neapšaubāmi… Vai šajā gadījumā tas notika, nu zināt, 2019. gada aprīlis, kad budžets tika vētīts, ir mazliet no šodienas attālināts process un es neatcerēšos. Bet, protams, opozīcija nebūtu darījusi savu darbu, ja viņa nebūtu to norādījusi. Juridiskais birojs nebūtu darījis savu darbu, ja tas nebūtu norādīts.

A. Kučs.

Paldies. Un ja jūs sakāt, ka šīs ir vēlēšanu normas, vai ne tikai… vai jums arī kā deputātam, ne tikai finanšu komisijā… vai jūs esat arī Saeimā diskutējuši par to, ka būtu nepieciešams grozīt šādas tiesību normas, jo tad, kad šo normu pieņēma, redzēja, ka viņu nevar izpildīt, bija pārejas periods tātad uz trim gadiem, pēc tam vairs šāda pārejas perioda nebija. Vai tāda diskusija ir bijusi Saeimā, ka šādas normas būtu nepieciešams grozīt… kā jūs sakāt, ja tās nevar izpildīt praksē?

M. Bondars.

Es nezinu, vai formālajās sēdēs, bet tādas diskusijas ir bijušas par šo te normu, teiksim, noņemšanu no dienaskārtības jeb izgrozīšanu, bet es kā politiķis jums varu teikt, ka mums, politiķiem, nav tiesības cilvēkiem atņemt cerības.

A. Kučs.

Paldies.

S. Osipova.

Jautājumu uzdos tiesnese Rezevska.

D. Rezevska.

Labrīt, Mārtiņ Bondara kungs. Man jums pagaidām ir viens jautājums, redzēs, kā mums ies uz priekšu ar atbildēm.

Sakiet, lūdzu, jūsu ieskatā… kā Saeimas Budžeta un finanšu (nodokļu) komisijas priekšsēdētāja ieskatā… vai jūs uzskatāt, ka Augstskolu likuma 78. panta septītā daļa ir spēkā esoša norma? Vai šī tiesību norma ir spēkā?

M. Bondars.

Redziet, ja tā nav izmainīta, tad tā ir spēkā. Tajā pašā laikā, protams, ir aktuālais budžets, kurš ir arī spēkā un zināmā mērā… tur… jūs lietojat, man liekas, tiesā vārdu "kolīzija"… nu, tur ir iznākusi kolīzija.

D. Rezevska.

Bet tātad jūsu ieskatā šī joprojām ir spēkā esoša tiesību norma, neskatoties uz to, kā mēs viņu apzīmējam…

M. Bondars.

Tas ir tas, uz ko politiķi vēlas tiekties.

D. Rezevska.

Tad jūsu apzīmējums tiesību normām kā tādām, kas ir pieņemtas priekšvēlēšanu procesā un tādām, kas jau ir pieņemtas, kā jūs sakāt, valdīšanas laikā, nav atšķirību juridiskā spēka ziņā?

M. Bondars.

Redziet, nu var jau visu samest vienā katlā… sanāk soļanka… Nu, tā jau dzīvē notiek. Bet var smuki atdalīt un teikt, ka šī sadaļa ir valdīšanas sadaļa, šī ir vēlēšanu sadaļa un kura sadaļa, teiksim, kurā brīdī darbojas, tas ir grūti spriest. Kā tipisks piemērs ir mediķu algas. Zināmā mērā pēc vēlēšanām… nu, vēlēšanas nekad nebeidzās, vēlēšanas vienmēr ir… pat tajā dienā, kad vēlēšanas ir beigušās, vēlēšanas turpinās, tikai kā jau nākamās… Un tā bēda ir tāda, ka ir politiķi, kuri pieņem šādus lēmumus un tad rodas dažādas situācijas, kurās, kā teikt… ja dzīvo pēc principa, ka pēc manis tikai ūdens plūdi, tad ir problēma.

D. Rezevska.

Tātad secinājums pēc mūsu jautājumu un atbilžu apmaiņas savstarpējās varētu būt tāds, ka jūs kā Saeimas Budžeta un finanšu (nodokļu) komisijas priekšsēdētājs uzskatāt, ka šī tiesību norma joprojām ir spēkā esoša tiesību norma. Saeima var atļauties šo tiesību normu neievērot. Tad nākamais loģiskais jautājums ir: vai šīs neievērošanas rezultātā varētu iestāties kādas juridiskas sekas vai varbūt politiskas sekas?

M. Bondars.

Paldies par jūsu interpretāciju un jautājumu. Ja pēc būtības interpretē to, tad Saeimai, atbilstoši Augstskolu likuma 78. panta septītajai daļai, būtu jāatlaiž Ministru kabinets, jo nav pildīts likumā noteiktais uzdevums. Ja Saeima neatlaiž Ministru kabinetu, tad Prezidentam būtu jāatlaiž Saeima, jo Saeima nav atlaidusi Ministru kabinetu un nepilda savu pienākumu. Nu, tā jau mēs varam šo absurda teātri turpināt virpināt līdz nemaņai par likuma ievērošanu vai neievērošanu.

Tā lieta ir tāda, ka tas, ka šis likums eksistē un tas, ka mums ir pienākums uz šo likumu raudzīties katru reizi, kad mēs kā Saeima pieņemam budžetu, tas ir fakts. Un mēs kā Saeima uz to raugāmies.

D. Rezevska.

Paldies, Mārtiņ Bondara kungs un lai jums veiksmīgs rīts.

S. Osipova.

Tā… šobrīd tiesnešiem pagaidām jautājumu nebūs. Ir iespēja uzdot jautājumus Bondara kungam pieteikuma iesniedzēju pilnvarotajam pārstāvim Laurim Liepam. Lūdzu, Liepas kungs.

L. Liepa.

Labrīt, godātā tiesa! Labrīt, Bondara kungs!

Tātad gribu vienu precīzu jautājumu noformulēt. Tāpēc vispirms es citēšu no mūsu pieteikuma 14. lappuses, kurā ir runa par 2019. gada budžeta pieņemšanas procesu.

Un, proti, tātad opozīcijas deputāti, šajā gadījumā tie bija no frakcijas "Saskaņa", kas aicināja ievērot Augstskolu likuma 78. panta septītās daļas normu un norādīja tātad, ka 2017. gadā augstākās izglītības finansējums sastādīja tikai 1,2 procentus no IKP, savukārt no valsts budžeta tikai 0,6 procentus no IKP. Un šis

priekšlikums tika izvirzīts gan komisijā, gan secīgi vēlāk arī otrajā lasījumā 2019. gada Budžeta likumprojektā.

Tātad no jums es saprotu, ka Budžeta komisija izsvēra šo likumprojekta grozījumu un nolēma to neapstiprināt. No komisijas dokumentiem mēs īsti neredzam to motivāciju, bet es vēlētos noformulēt jautājumu sekojoši:

Augstskolu likuma 78. panta septītās daļas norma ir divdaļīga. Pirmkārt, tātad tā pieprasa Ministru kabinetam sastādot budžetu, iesniegt Saeimai apstiprināšanai budžeta projektu, kurā katru gadu valsts dibinātās augstskolas saņemtu ne mazāk kā 0,25 procentus no IKP budžeta pieauguma. Tā ir pirmā daļa, par kuru jūs arī skaidrojāt, kāda ir jūsu un komisijas attieksme.

Taču šai normai ir arī otra daļa, proti, kas paredz, ka valsts dibināto augstskolu finansējumam budžetam vajadzētu sasniegt vismaz 2 procentus no iekšzemes kopprodukta.

Tātad, ja jūs sacījāt, ka tiesību normas pēc deputātu izpratnes varētu iedalīt kā priekšvēlēšanu normas un valdīšanas normas, pie kuras no šīm divām kategorijām jūs pieskaitāt Augstskolu likuma 78. panta septītās daļas prasību budžetā nodrošināt ne mazāk kā 2 procentus no iekšzemes kopprodukta valsts dibināto augstskolu zinātnes finansējumam?

M. Bondars.

Liepas kungs, jūs mākat samudžināt lietas, nu bet labi… labi sanāca…

Tā… Tie 2 procenti, grozies kā gribi, ir vēlēšanu norma no kopējās… manuprāt, tā nav valdīšanas norma.

L. Liepa.

Un sakiet, lūdzu, 2 procenti valsts aizsardzībai? Kur jūs tos klasificētu?

M. Bondars.

Redziet, 2 procenti valsts aizsardzībai ir Latvijas starptautiskās saistības, ko Latvija ir uzņēmusies zināmā mērā, iestājoties Ziemeļatlantijas aliansē jeb NATO un starptautiskās saistības, ja man pareizi, teiksim, atmiņa neviļ, tad starptautiskās saistības… un ja mēs esam viņas pieņēmuši, tad tās ir pirms Latvijas tiesību normām.

L. Liepa.

Starptautiskās saistības tomēr ir noformētas noteiktā normatīvā aktā, tātad šajā gadījumā jūs noteikti atsaucaties uz līgumu starptautisko… Bet ja mēs runājam par

Augstskolu likumu, tad ar ko tas atšķiras tātad no tām saistībām, kuras Saeima ir uzņēmusies, pieņemot citus likumus, kuros arī nosaka noteiktu finansēšanas apjomu noteiktām nozarēm vai jomām?

M. Bondars.

Un kuras netiek pildītas, vai ne?

L. Liepa.

Tas būtu konsekventi nākamais jautājums. Tātad, kā jūs šķirojat, kurus likumus Saeima pilda un kurus Saeima pati pieņemtos likumus nepilda?

M. Bondars.

Nu, redziet, lai būtu pilnvērtīga valdīšana, mums ir šis politiskais lēmums jāpieņem.

L. Liepa.

Sakiet, lūdzu, tātad… ja es pareizi saprotu, atbildot uz godātās tiesas jautājumu, jūs teicāt, ka Augstskolu likuma norma, kas paredz finansējuma kāpumu ikgadēju, līdz tas sasniedz vismaz 2 procentus no iekšzemes kopprodukta, jūsuprāt ir spēkā?

M. Bondars.

Tā ir spēkā un tā ir vēlēšanu norma, cerību norma.

L. Liepa.

Valsts prezidents Egils Levits to savā vēstulē Saeimas priekšsēdētājai to ir nosaucis par tukšu solījumu normu. Savā vēstulē 2019. gada 28. novembrī arī Valsts prezidents ir aicinājis vai nu izšķirties un šīs tukšo solījumu normas atzīt par spēkā neesošām, tas ir, ar noteiktu likumdevēja rīcību vai arī sākt tās pildīt. Ko Saeima darīs 2021. gada budžeta sakarā ar šo normu Augstskolu likumā?

M. Bondars.

Ja es varētu paredzēt nākotni, es būtu burvis. Es nezinu, ko mēs darīsim 2021. gada budžeta sakarā.

L. Liepa.

Bondara kungs, mēs jums devām savu uzticības votumu, jums ir mūsu balsis, jums ir mūsu tiesības, jūs esat, pie tam, vienas no ietekmīgākās komisijas vadītājiem. Ko jūs darīsiet ar šo normu, ar Augstskolu likuma normu?

M. Bondars.

Paldies par uzticību.

Es gribētu teikt tā, ka ne vienmēr es piekrītu tiem, kuri saka, ka kaut kas ir jāmaina un kāpēc vēlēšanu normas ir jāatstāj spēkā? Ja vēlēšanu normas mēs neatstātu spēkā, plānošana nebūtu iespējama. Un plānošana likumos nebūtu iespējama. Likumiskā izpratnē nebūtu iespējama. Un tad mums rastos problēmas. Bet tajā pašā laikā ne par velti mums ir šī iespēja veidot budžeta procesu un pieņemt tādus lēmumus, kādi ir nepieciešami valsts pārvaldīšanai tajā konkrētajā brīdī.

L. Liepa.

Man negribētos atsaukties uz vienu jūsu priekštečiem un tomēr… viens no savulaik izcilākajiem Latvijas deputātiem ir sacījis tādu leģendāru tēzi: "Kā var nesolīt!" Tātad tas nozīmē, ka jūs faktiski atbalstāt šādu pieeju, ka priekšvēlēšanu laikā var bezatbildīgi solīt lietas, kuras vēlāk jau, kā jūs teicāt, valdīšanas laikā var nepildīt.

M. Bondars.

Tas, vai lietas ir bezatbildīgas, tas ir jāvērtē vēlētājiem. Bet tas, vai politiķi tās sola, tās ir viņu profesionālās, zināmā mērā, iemaņas un nākotnes redzējums. Pēc tam jau redziet, apsolītās lietas, ja tās nerealizējās… nu, piemēram, solīt komunismu 50 gados no manas puses būtu vienkāršāk… jo tad man būs 100 un iespējams, ka es vairs nebūšu Saeimā, bet solīt kaut ko, kas notiks tuvākajā nākotnē, tas būtu bezatbildīgi no manas puses, jo es pats iekristu lamatās, kuras pats sev būtu izlicis.

L. Liepa.

Zināmā mērā ar šo skaisto alegoriju jūs aprakstāt procesu, kādā mēs esam šobrīd. Saeima ir izdevusi… kamēr ir spēkā Augstskolu likuma 78. panta septītā daļa,, ik gadus ņemt vērā prasību pieaudzēt šo budžetu un šobrīd no 2014. gada ne reizi tas nav pildīts. Tātad tas nozīmē, ka Saeima ir apzināti pieņēmusi normu, ko tā, ja es pareizi tagad saprotu, nemaz negatavojas pildīt?

M. Bondars.

Redziet, ar šo alegoriju es pastāstīju, kāds ir politiskais process visās pasaules demokrātiskās valstīs, es nerunāju par autoritārām valstīm.

Kas attiecas par, vai Saeima kaut ko taisās pildīt vai netaisās, tā cerība jau vienmēr pastāv un to cerību tiem cilvēkiem jeb tām augstskolām neviens negrib atņemt, bet tajā pašā laikā tās valdīšanas realitātes ir valdīšanas realitātes.

L. Liepa.

Paldies. Un tātad noslēgumā.

Tātad es saprotu, ka jūs šobrīd negribat dot nekādu prognozi par to, kā izskatās 2021. gada budžets šīs normas kontekstā, tajā pat laikā, protams, apzinoties, ka ja tas tiktu pildīts, tad, iespējams, ka šai lietai zustu faktoloģiskais pamats, jo beidzot šī likuma norma tiktu izpildīta.

Tomēr tātad jautājums par ilgtspējas principa piemērošanu. Vai Saeimas Budžeta un finanšu (nodokļu) komisija, gatavojot budžetu un skatoties uz Ministru kabineta iesniegto budžeta projektu, ņem vērā arī ilgtspējas kritēriju?

M. Bondars.

Redziet, ilgtspējas kritērijs nav tikai saistīts ar augstāko izglītību, bet tas ir saistīts arī ar valsts finansēm. Un protams, tā lielā bēda notiktu tajā brīdī, ja mēs sāktu mēģināt pildīt Augstskolu likuma normu. Mums kā Saeimai nāktos jeb Budžeta komisijai nāktos ļoti skaidri saprast, un mēs vēlamies saprast tomēr arī no opozīcijas dārgās… no kurienes ņemt naudu? Naudu neatrod. Naudu pārdala. Un tas nozīmē, ka kādam būtu jāņem nost, lai iedotu augstskolām. Un kam mēs ņemtu nost? Tas ir tas sāpīgais jautājums.

L. Liepa.

Paldies. Tātad retorisks jautājums: cik gadus no vietas nav jāievēro likums, lai tas vairs nebūtu spēkā… lai jūs saprastu, ka tas ir jāatceļ?

M. Bondars.

Cerības ir spēkā vienmēr.

L. Liepa.

Liels paldies.

Godātā tiesa, šobrīd jautājumu vairs nav.

S. Osipova.

Paldies, Liepas kungs. Šobrīd jautājumus var uzdot Saeimas pārstāvis Stupina kungs, lūdzu!

A. Stupins.

Labrīt, godātā tiesa! Saeimas pārstāvim jautājumu nebūs. Paldies.

S. Osipova.

Paldies, Stupina kungs.

Jautājumus Bondara kungam uzdos vēl tiesneši. Tiesnesis Kusiņš.

G. Kusiņš.

Jā, Bondara kungs, pēc jūsu atbildēm… tikai, lai būtu tiesai skaidra jūsu kā Saeimas Budžeta un finanšu (nodokļu) komisijas vadītāja pozīcija.

Sakiet, lūdzu, tad pēc visām jūsu atbildēm tāds jautājums: vai tiesiskā valstī Saeimai būtu jāievēro likumi?

M. Bondars.

Tiesiskā valstī visiem ir jāievēro likumi, arī Saeimai. Bet ir politiskais process, kas ir realitāte un no šīs realitātes mēs nevaram aizbēgt.

G. Kusiņš.

Un tad politiskais process, jūsuprāt, ir tas attaisnojums, lai likumu neievērotu? Vai es pareizi saprotu?

M. Bondars.

Kā jau es teicu, tad ir dažādi likumi, ir vēlēšanu likumi un ir valdīšanas likumu normas. Un politiskais process nav attaisnojums, lai neievērotu likumu. Piemēram, ja es steigtos no rīta uz darbu, nebūtu ieteicams pārkāpt satiksmes noteikumus un tad policistam teikt: ziniet, es braucu uz 120, jo man bija jāsteidzas uz darbu.

G. Kusiņš.

Nu, un to pašu jūsu alegoriju projicējot uz Saeimas situāciju? Vai Saeima varētu teikt, ka bija jāsabalansē budžets un tāpēc neievērot Augstskolu likumu?

M. Bondars.

Par nožēlu mēs budžetu neesam sabalansējuši. Zināmā mērā mēs visu laiku dzīvojam uz deficīta, visu laiku dzīvojam uz nākotnes rēķina.

G. Kusiņš.

Jā. Paldies par jūsu atbildēm.

S. Osipova.

Jautājumu uzdos tiesnesis Kučs.

A.Kučs.

Man vēl viens precizējošs jautājums. Jūs tagad atbildot teicāt, nu, ir tā realitāte un ja opozīcija norādīja, ka šāds likums ir, tad viņai vajadzēja norādīt arī, no kurienes ņemt līdzekļus.

Atkal atgriežoties drusciņ pie kompetencēm man ir tas jautājums… Ja Saeima pieņemot Augstskolu likumu, būtu arī norādījusi konkrēti finanšu avotu, no kurienes tad šāds ikgadējs pieaugums tiek finansēts, vai, jūsuprāt, Saeima to drīkstētu darīt, vai arī, jūsuprāt, tas ir un paliek tikai Ministru kabineta jautājums? Jo tādā veidā, protams, Saeima jau kaut kādu daļu… arī no ieņēmumi pateiktu, kam viņi tiek… ka viņi tiek konkrēti novirzīti šim mērķim.

M. Bondars.

Mēs jau daudz ko drīkstam. Un arī šo mēs drīkstētu darīt, bet vai to vajag. Prātīgi jau būtu, ka nē. Es to runāju kā pozīcijas pārstāvis.

A. Kučs.

Bet, jūsuprāt, šādas tiesības Saeimai un Saeimas deputātiem pastāv?

M. Bondars.

Pastāv.

A. Kučs.

Paldies.

S. Osipova.

Tā… jautājumu uzdos tiesnesis Laviņš.

A. Laviņš.

Labrīt, Bondara kungs!

No jūsu sniegtajām atbildēm var pirmsšķietami secināt, ka budžeta veidošanas principi tomēr prevalē pār.. teikšu tā... citiem principiem, kas varbūt arī noteiktā mērā šo procesu ietekmē.

Bet tāpēc es gribētu vaicāt, kā tad jūs kā komisijas vadītājs uztverat budžeta veidošanas principus nosakošā normatīvā akta regulējumu? Un es runāju par likuma "Par budžetu un finanšu vadību" 1. panta otro daļu. Tajā ir minēts, tātad "budžeta mērķis ir noteikt un pamatot, kādi līdzekļi ir nepieciešami valdībai, citām valsts institūcijām un pašvaldībām to valsts pienākumu izpildei"… un tagad es uzsveru… "kuru finansēšana noteikta ar likumdošanas aktiem".

Vai tad šis budžeta veidošanas princips nebūtu jāņem vērā? Nebūtu kā prioritārs? Ja jūs sakāt, ka… es gan negribētu lietot šo jūsu sadalījumu valdīšanas normas un ne valdīšanas normas vai kā citādi… bet ļoti skaidri likums ir attiecībā uz budžeta veidošanas principiem ir noteicis… Ja reiz normatīvais akts, ko Saeima ir pieņēmusi, noteic kaut kādus līdzekļus novirzīt noteiktai nozarei, tad tas ir viens no budžeta veidošanas principiem. Kur tas ir palicis jūsu komisijas darbā pagājušajā gadā?

M. Bondars.

Redziet, es vēlos jums, tiesnesi Laviņ, teikt sekojošo, ka tā bēda publiskajā pārvaldībā ir sekojoša, ka to resursu vienmēr ir mazāk, nekā tās vēlmes un ieceres, ieskaitot likumus. Un visa tā rezultātā mums nākas balansēt šīs te politiskās vajadzības katru gadu, gan valdībai, gan Saeimai.

A. Laviņš.

Paldies.

S. Osipova.

Paldies, Bondara kungs, par to, ka atradāt laiku tiesai sniegt informāciju uz visiem mūs interesējošiem jautājumiem šajā sakarā, kā process notiek Saeimā. Vēlam jums ražīgu dienu, visu labu!

M. Bondars.

Paldies. Visu to labāko. Paldies jums.

S. Osipova.

Nākamā pieaicinātā persona, ko Satversmes tiesa uzklausīs, būs 10. Saeimas Izglītības, kultūras un zinātnes komisijas priekšsēdētājs Ašeradens.

Satversmes tiesa ir pārliecinājusies par pieaicinātās personas identitāti.

Lūdzu, Ašeradena kungs, vārds jums.

A. Ašeradens.

Godājamā tiesa, paldies, ka uzaicinājāt arī mani un uzklausīsiet šajā lietā.

Arī mans redzējums nebūs būtiski atšķirīgs no Bondara kunga redzējuma. Es teiktu, ka šajā lietā es redzu divu normu kolīziju. Likumdošanas norma, kas paredz parlamentam un arī valdībai tā saucamo politiskās izšķiršanās jautājumu asignējumu piešķiršanā, tā kolīzija ir ar šī te Augstskolu likuma 78. panta septīto normu, kas paredz, ka jau ir iepriekš normativizēta šī lieta. Un ja mēs šādā veidā pieejam valsts pārvaldei, tad tehniski mēs varētu teikt, ka mēs varētu patiesībā iedalīt, teiksim, katrai ministrijai savu procentu jau iepriekš, cik tas būtu jādara iepriekš, un tad mēs nonāktu pilnīgā kolīzijā pret to, ka politiskajā procesā ir jāpanāk vienošanās par šīm te budžeta prioritātēm.

Te es gribu teikt, ka politiskais process ir dzīvs. Katru brīdi, tā teikt, politiskās partijas redz vienu vai otru prioritāti, kuru ir nepieciešams finansēt, kur jautājums ir jāatrisina. Un šādā veidā mēs nevaram nokārtot šo lietu, jo katra Saeima ir atšķirīga un katrai Saeimai ir pilnīgi cits redzējums par prioritātēm, un Saeima šīs te prioritāšu ietvaros pieņem lēmumus.

Attiecībā arī uz šiem te… pašas normas kvalitāti būtu vērts diskutēt, jo es īsti nevaru atrast tādu pamatojumu, kas teiktu, ka tieši 2 procenti atrisina visas augstskolu problēmas. Tas ir tāds normatīvs piegājiens, sak, nu tātad mums vajag 2 procentus un tad viss dzīvē nokārtosies. Nu, ja mēs šobrīd redzam to situāciju, tad šobrīd augstākās izglītības, tā teikt, galarezultāts būtiski neatbilst tautsaimniecības vajadzībām. Mēs redzam to, ko mēs pētījām, ka šobrīd ir milzīgas disproporcijas pret to, ko pieprasa darba tirgus un ko izglītības sistēma gatavo. Tieši tāpatās mēs neredzam arī zinātnē pietiekamus rezultātus. Ja mēs skatāmies universitāšu darbību, tad mēs redzam, ka viņas knapi ir reitingu 900 vai 1000 pozīcijā, savukārt Igaunijā, kur ir cita universitāte, katra viena atsevišķi ir būtiski citās pozīcijās.

Ko es ar to gribēju teikt? Nevis svarīgi ir šie 2 procenti, bet politiskie uzstādījumi, kādā veidā šī te sistēma ir jāpārvalda, rezultātu kādu mēs no viņām sagaidām un tad šis jautājums ir nevis 2 procenti kopumā, bet katras atsevišķi augstākās izglītības iestādes ekselence savā darbībā. Tas noved pie rezultāta.

Tā kā raugoties no mana aspekta, kā komisijas vadītāja aspekta, šobrīd es esmu ļoti priecīgs, ka pie manis ir likumprojekts "Par augstākās izglītības reformu", pie kā mēs rūpīgi strādājam, lai nonāktu pie atbilstoša rezultāta, kas ir nepieciešams valsts izaugsmei un attīstībai, kas paredz universitāšu ekselenci un augstskolu ekselenci savā darbībā. Bet katrā ziņā 2 procentu piešķīrums… 2 procentu budžeta asignējuma piešķīrums… šim te noteikti nav izšķirošā atslēga.

Un es gribu teikt, ka šeit diskusijā notika pieskaršanās arī par šo te aizsardzības 2 procentu asignējumu. Tā situācija ir pilnīgi cita. Jo šeit starptautiskā sabiedrība, kas ir, teiksim, mūsu partneri, pareizāk sakot, saredz šo kā mūsu līdzdalības daļu šajā te kopējā kolektīvā drošības sistēmā un šis paredz… aizstāv valsts pamatus un valsts eksistences pamatus. Savukārt šī te 78. panta septītā norma ir vairāk tajā brīdī kā vienai Saeimai šķita, ka tas atrisina jautājumu, tad šobrīd šajā Saeimā šķiet, ir cita pieeja tam. Un tas, ka arī jau no 2011. gada nav šī norma ievērota, rāda, ka šeit ir šī te likumu kolīzija.

Attiecībā uz to, vai tas būtu jāievēro. Jā, protams, ka norma ir spēkā, viņa būtu jāievēro un šķiet, ka labā prakse ir tā, ka vai nu šīs normas tiek pildītas, vai arī viņas būtu jāsvītro no likuma.

Tas īsumā būtu mana pozīcija.

S. Osipova.

Tā… paldies par jūsu viedokli. Jautājumu uzdos tiesnesis Neimanis.

J. Neimanis.

Labdien! Man ir jautājums saistībā mazliet ar faktiem. 2019. gada Valsts budžeta likums 4. pielikuma programmas. Tātad, vai es pareizi saprotu, ka tie izdevumi, kas ir meklējami šajās tabulās, ir tātad skatāmi zem sadaļas "Izdevumi kopā" jeb jums nav šobrīd šis likums atvērts…

A. Ašeradens.

Nē, man nav šis likums atvērts… nē… nevarēšu komentēt…

J. Neimanis.

Jā… Un tad jūs minējāt, ka šīs normas, kas ir ietvertas citos likumos, būtu jāsvītro. Sakiet, kas ir par iemeslu, kāpēc tās, jūsuprāt, būtu jāsvītro? Vai tas ir tamdēļ, ka tie ir šādi te priekšvēlēšanu solījumi un neizpildāmi, vai tādēļ, ka tie varbūt arī neatbilst Satversmei?

A. Ašeradens.

Man liekas, ka šeit būtu vairāki aspekti. Tātad, ir skaidrs, ja norma ir pieņemta, viņa ir spēkā un viņa būtu jāpilda.

Ja Saeimai šķiet, ka viņa šādu normu nevar pildīt un nav nepieciešams pildīt, tad no viņas šķietami būtu jāatsakās. Es nedomāju, ka šeit ir pretrunas Satversmē, drīzāk ir pretruna jautājumā, vai šī te norma… kādā veidā viņa ir konstruēta sasniegt savu mērķi.

S. Osipova.

Jautājumu uzdos tiesnesis Kučs.

A. Kučs.

Labrīt! Turpinot jau tad kolēģa jautājumu. Jūs jau Izglītības komisijā redzat vistiešāk, ka šāda norma ir, un vai jūs esat apsprieduši un rosinājuši tos grozījumus šajā normā, jo, no tā, ko jūs teicāt, es arī sapratu, ka jūs pat redzat šobrīd citu redzējumu, ka nāk cita Saeima un ir citas prioritātes vai redzējums, cits skatījums, kā uzlabot augstākās izglītības arī kvalitāti un atbalstu. Tad vai jūs esat rosinājuši arī izmaiņas?

A. Ašeradens.

Jā, viennozīmīgi. Tātad šobrīd mēs esam sākuši pārskatīt Augstskolu likumu sadaļā, kas būtu augstskolu tipoloģija, augstskolu pārvaldība un Augstākās izglītības padome, un savukārt kopumā panākta ir vienošanās ar Izglītības ministriju, ka pabeidzot šo likumu, tiks iesniegts atsevišķs likums par universitātēm un tiks iesniegts vēlākais divu gadu laikā tiks apvienots Augstākās izglītības un Zinātniskās darbības likums. Tā kā kopumā visa šī sistēma tiek pārskatīta.

A. Kučs.

Nu bet tad, jūsuprāt, ir iecerēts arī tieši šo konkrēto apstrīdēto normu grozīt? Vai par to arī tiks diskutēts?

A. Ašeradens.

Par šo diskusijas nav bijušas komisijā, tā kā tas ir atsevišķi vēl jāvērtē.

A. Kučs.

Paldies. Tad iepriekš mums tiesas sēdēs bija arī vairāku augstskolu pārstāvji, kuri teica, ka it īpaši 2018. gadā viņi ir vērsušies Saeimā, norādījuši uz šo normu, bet

viņu iebildumi netika nedz uzklausīti, nedz ņemti vērā. Kā jūs komentētu? Vai komisijā bija diskusija par to, nebija… varbūt varētu par to pakomentēt.

A. Ašeradens.

Es varētu mēģināt komentēt tā, ka budžetam ir vairāki procesi un vairāki līmeņi budžeta sastādīšanā. Viens līmenis ir, protams, kabinets un ministrijas, kur, protams, tātad izvirza savas prioritātes, kuras ir nepieciešamas un kuras jāfinansē. Un tad notiek dažāda veida politiskas sarunas un vienošanās politisko partiju vidū, kuras panāk tā saucamo *consensus*, lai varētu budžetu virzīt uz Saeimu un Saeima būtu gatava viņu atbalstīt.

Ņemot vērā to, ka tas ir komplicēts un ārkārtīgi sarežģīts process, tad, protams, Saeimai, ir ļoti svarīgi redzēt, vai ir panāktas kopējās vienošanās. Un, ja mēs skatāmies šīs te prioritātes, kas bija svarīgas Izglītības komisijā, kas šobrīd ir, teiksim, tā galvenā prioritāte…tātad pieejamā finansējuma ietvaros nodrošināt pedagogu algas. Un tā bija pirmā prioritāte, ko mēs tiešām skatījāmies. Tur ir vēl virkne citas detālas lietas, bet atsevišķi 2 procentu finansējuma nodrošinājumu augstākajai izglītībai… nē, savukārt mēs vairāk koncentrējāmies uz zinātnes programmu pieaugumu, kas mums šķiet, nav pienācīgi finansēts augstākajā izglītībā.

A. Kučs.

Tad, ja es pareizi sapratu, tie viņu iebildumi… nu, sanāk tiešām tā, ka viņi netika… es nerunāju par atbalstu, bet viņi netika pat vērtēti un pamatoti, kāpēc šobrīd to nevar izdarīt.

A. Ašeradens.

Respektīvi, vēlreiz.

Tas, ko es teicu…. katrai Saeimai ir savi priekšstati par to, kas ir prioritāri un kas ir svarīgi. Šai Saeimas komisijai svarīga bija pedagogu darba algu samaksa un zinātnes finansējuma pieaugums. Kopēji vērtētais, vai mēs varētu sasniegt 2 procentu pieaugumu vai palielināt par 0,25 procentiem no IKP šo te finansējumu, nu, šis nav komisijas dienas kārtības jautājums bijis. Tas nav arī mūsu spēkos tādu lietu izvērtēt. Tas ir kabineta jautājums.

A. Kučs.

Paldies. Tad sanāk no tā, ko es saprotu… nu, tā plašāk atkāpjoties… tā iepriekšējā Saeima vai Saeimas, pat vairākas, var pieņemt kaut kādus lēmumus… tie

lēmumi ir ierakstīti likumā un tie paliek spēkā. Mums nāk cita Saeima, viņai ir cita kārtība un viņa faktiski var izvēlēties nesekot tam, kas ir rakstīts iepriekšējās Saeimas likumā, nemaz arī negrozot šos tiesību aktus.

Ja es pareizi apkopoju…

A. Āšeradens.

Nē, es nepiekrītu tam. Tam, ko es šeit teiktu, tā ir kolīzija… Tehniski, ja mēs pieietu no vienas puses, mēs varētu teikt, ka iepriekšējās Saeimas varētu sastādīt visus nākamos budžetus, paredzot proporcionālus izdevumus visām pozīcijām un sakot, ka tik un tik procentus izglītībai, tik un tik procenti sociālajai aizsardzībai, visam pārējam. Šāda rīcība izslēgtu politiskās izvēles jeb politiskās izšķiršanās principu un politiku maiņu. Un es šinī gadījumā gribu teikt, ka tomēr šīs te politiskās prioritāšu un viņu atbalstīšana, politiskās izšķiršanās jautājums ir ļoti svarīgs, tā ir politiskā brīvība. Katra Saeima vai parlaments… nu, valdība arī var pieņemt lēmumu, kas viņai šķiet prioritārs…

Tā kā es gribu teikt, ka drīzāk šāda norma… pareiza pieeja būtu, ja šāda norma nav pieņemama jeb nav izpildāma, tad Saeimai būtu jāvērtē, kādā veidā no šīs normas varētu atteikties.

A. Kučs.

Paldies. Un man vēl viens tāds varbūt plašāks jautājums.

Jūs jau runājāt tikko par politisko brīvību. Jautājums ir, ko es drusciņ uzdevu arī Bondara kungam par politisko brīvību attiecībā starp Ministru kabinetu un Saeimu.

Atkāpjoties no šīs normas, bet vai, jūsuprāt, Saeimai budžeta izstrādāšanā, teiksim, ir kāda kompetence, vai tā ir tikai un vienīgi Ministru kabinetam? Vai Saeimai, teiksim, ir šī brīvība arī uz priekšu iezīmēt kādu prioritāti, teiksim, nākamajā gadā arī paredzot, no kurienes būs tas finansējums un Ministru kabinetam izstrādājot budžetu, tas ir jāņem vērā. Vai, jūsuprāt, Ministru kabinets ir pilnīgi brīvs un Saeimai ir tikai un vienīgi uzraudzības funkcija un viņa nevar šādā veidā iejaukties Ministru kabineta kompetencē?

A. Ašeradens.

Nu, viennozīmīgi, šis ir diskusiju, debašu un vienošanās jautājums. Tas nav tā, ka kabinets ir pilnīgi brīvs sastādīt šādu budžetu. Šādas te koordinācijas sanāksmes, cik es atceros, cik man ir bijis iespēju būt dažādās valdībās… notiek tā saucamās koalīciju sanāksmes, kurās mēģina vienoties starp parlamenta pārstāvjiem un valdības

pārstāvjiem par budžeta uzbūvi un struktūru. Un tad, vai parlamenta vairākumam šāds budžets ir pieņemams vai nav. Tas ir pirmais līmenis.

Otrais līmenis ir šis te ministriju līmenis… tā kā viņu ir vairākums… un ir skaidrs, ka valdība nav pilnīgi brīva pieņemt šos te lēmumus. Tā ir vienošanās starp parlamentu un valdību, kas parlamentam ir akceptējams. Ja parlamentam budžets nav akceptējams, tad valdība krīt. Tas jau tika teikts šajā sēdē.

A. Kučs.

Paldies.

S. Osipova.

Tā… paldies tiesnešiem. Uz šo brīdi jautājumu vairāk nav.

Iespēja uzdot jautājumus ir pieteikuma iesniedzēju pilnvarotajam pārstāvim Liepas kungam. Lūdzu!

L. Liepa.

Liels paldies, godātā tiesa!

Man ir jautājums attiecībā uz godātā deputāta Ašeradena kunga izteikumu, ka augstskolu budžeta finansējums šobrīd nav komisijas dienas kārtībā.

Godātais Ašeradena kungs, vai šeit nav vistiešākā pretruna ar dokumentu, ko jūsu partijas biedrs… un faktiski arī dabiski jūsu un citas koalīcijas partijas ir nosaukušas par Deklarāciju par Artura Krišjāņa Kariņa vadītā Ministru kabineta iecerēto darbību īstenošanu. Šajā deklarācijā ir uzdevums Nr. 130 "Par valsts budžeta finansējuma pieauguma nodrošināšanu augstākajā izglītībā" un proti, es citēšu… tātad šeit jūsu partijas, premjera un tātad arī jūsu valdība ir noteikusi, ka "130.1. pasākums ir nodrošināt Augstskolu likuma 78. panta septītajā daļā paredzēto ikgadējo finansējuma pieaugumu valsts dibinātajās augstskolās". Vai tā nav pretruna? Vai tā zināmā mērā nav… jūs sacījāt, ka tātad normatīvais process ir viena lieta, likuma prasības ir viena lieta, politiskais process ir cita lieta… Deklarācija par jūsu valdības darbu. Kā jūs atskaitīsieties saviem vēlētājiem par 130.1. punkta izpildi? Vai jūs neredzat šeit pretrunas…

A. Ašeradens.

Jā, es atbildēšu. Tātad, vispirms jūs drusciņ varbūt nepareizi uztvērāt manu atbildi. Tātad vispirms, ja mēs runājam par konkrēto budžeta procesu, tad bija ļoti

svarīgi nodrošināt pedagogu darba algu pieaugumu, kas arī ir šīgada budžeta jautājums un tas nebūt nav bijis tik vienkāršs.

Savukārt, attiecībā uz augstskolu lietu. Šī te situācija tiek vērtēta ļoti precīzi. Šobrīd mēs finišējam tātad darbu pie augstskolu tipoloģijas un kā nākamā sadaļa komisijā ir pieteikta tieši augstskolu finansējuma modeļa vērtēšana. Šodien mēs redzam, ka augstskolu finansējuma modelis nekādā veidā nesasniedz savu mērķi. Mēs kaut vai, piemēram, varētu diskutēt par jautājumu, kādēļ puse no tiem studentiem, kas iestājas augstskolās, viņas nepabeidz, bet par to tiek maksāts, mēs varam diskutēt par to, ka 20 procenti no augstskolu beidzējiem studē vadības specialitātē, kur mums labi, ja ir darba tirgū ir vajadzīgi knapi 1-2-3 procenti no beidzējiem. Savukārt mums trūkst vairāk kā 3000 IKT studentu, kuri netiek sistēmā gatavoti, toties ir milzīga pārprodukcija ar humanitāro zinātņu studentiem, kuri nekad nedabū darbu. Tas jautājums ir par šo… kā es jau teicu… ka šie te 2 procenti vēl nebūt nenodrošina kvalitāti. Tas, ko mēs vēlamies darīt, ir tiešām izvērtēt sistēmu, kā viņa strādā, lai nodrošinātu mērķi, kurā mēs sasniedzam gan zinātnes rezultātu, gan arī kas strādā tautsaimniecības labā un to mēs dzirdam praktiski no visiem ekonomikas sektoriem. Tātad FICILS ir teicis, Latvijas Banka ir aizrādījusi, ekonomika saka, ka viņa ar šo sagatavoto darbaspēku netiek galā, jo ir milzīgas izmaksas, lai pārsagatavotu šos te cilvēkus darba tirgum. Tā kā šobrīd daudz svarīgāka ir diskusija par to, kā šis modelis strādā, nevis vai ir piešķirti tieši 2 procenti.

Ja mēs skatāmies par soli tālāk, kā ir plānota šī lieta. Tātad ir paredzēts, ka ir augstskolām jāveido savas attīstības stratēģijas, kuras tad ir saskaņā gan ar tautsaimniecības, gan sabiedrības attīstību, un tad gan ir liels jautājums, kā vienas atsevišķas augstākās izglītības institūcijas, kā universitāšu vai augstskolu, kā šīs te stratēģijas tiek finansētas. Tā ir pilnīgi cita pieeja, tad tas ir jautājums par efektivitāti un objektīvu savu mērķu sasniegšanu. Paši 2 procenti nepanāks pilnīgi neko. Panāks šīs te efektīvās stratēģijas un to mēs esam redzējuši kaimiņvalstīs. Igaunija, Tartu universitāte… un tur nediskutē par 2 vai 4 procentiem, tur diskutē, cik labi universitāte strādā.

L. Liepa.

Liels paldies. Es tomēr nesadzirdēju atbildi uz to jautājumu. Jūs izvēlējāties atbildēt uz citu jautājumu par to, kā finansējums tiek izlietots, bet tas nav šīs tiesas prāvas atslēgas jautājums, kā tas tiek izmantots. Jautājums ir par to, kāpēc nedz valdība, nedz Saeima neizpilda normatīvi un arī politiski uzņemto solījumu.

Un es minēšu vēl vienu nevis citātu, bet statistikas rādītāju, proti, Latvija nu jau ir arī ekonomiskas sadarbības un attīstības organizācijas *OECD* dalībvalsts. *OECD* savos pārskatos attiecībā arī uz Latvijas izglītību ir diezgan skaidri konstatējusi, ka publiskā finansējuma daļa, kas apstrīdētā gada sakarā bija 0.6 procenti no IKP, tātad *OECD* prāt publiskais finansējums augstākajai izglītībai ir nepietiekošs, salīdzinot ar vidējo *OECD* rādītāju 1,4 procenti no IKP.

Jūsu teorija darbotos, ja mēs varētu iesaldēt augstāko izglītību, apturēt viņu līdz reformu, nezinu, pabeigšanai vai uzsākšanai galu galā un tad likt iekšā šo pieaugumu, bet dzīvē tā nenotiek un šeit man jācitē gan jūsu, gan Bondara kunga sacītais, ka realitāte ir savādāka.

Kā jūs varat, tā teikt, sacīt… mēs nedosim, kamēr nebūs efektīva izglītība un kamēr studenti nestudēs to, ko valstij vajag. Kur jūs redzat risinājumu no šī jūsu paša radītā noslēgtā loka?

A Ašeradens.

Jā, es mēģināšu… Jā, šāda retorika ir iespējama, mēs varam diskutēt, piemēram, ja šādi mēs ietu… *OECD* ir norādījis, ka mēs, piemēram, pārmērīgi finansējam kultūru. Kultūras budžets ir pārāk liels. Un tad mēs varētu teikt, ka labi, tad mēs piemērosimies starptautiskajiem standartiem un atteiksimies no tā, kas mums ir svarīgs.

Tad otrs. Mēs varam iet arī pie *OECD* analīzes par Latvijas vispārējo finansējumu. Un šeit, ja mēs skatāmies Latvijas kopējos izglītības finansējumus… tad neatšķiras būtiski no citām valstīm. Mēs, iespējams, pārmērīgi daudz finansējam vispārējo izglītību, kas ir neefektīva… ir neefektīvs skolu tīkls un līdz ar to ir no tā daudzas izrietošas problēmas. Un šī ir viena no lietām, ko šobrīd valdība risina, lai varētu sabalansēt šo te izglītības izdevumus, jo proporcionāli nav kritika par to, ka valsts izmaksas izglītībā nebūtu adekvātas. Viņas ir adekvātas.

Tā kā es domāju, ka mums ir šī lieta arī jāvērtē no vairākām pusēm, ne tikai no vienas šīs.

Un nevienu mirkli neviens neuzskata, ka, teiksim, būtu jāgaida, lai šis te finansējums atvērtos līdz brīdim, kamēr tiks pabeigtas reformas. Bet reformas ir ļoti svarīgas, lai šī te nauda efektīvi sasniegtu savu mērķi.

Ja jūs vēlaties vēlreiz finansēt… es saprotu, ka jums, protams, daudziem, kas strādā augstskolās, ir liela interese, protams, lai augstskolas turpina uzņemt studentus, kuri nekad nepabeidz tās augstskolas un protams, ka augstskolas saņems šos te finansējumus.

Lūdzu, sakārtojam šo lietu un tad jau augstskolām… ja tas paliktu tiem studentiem, kuri tiešām grib pabeigt, ir motivēti pabeigt, tad tas būtu ļoti laba pieeja. Tā ir milzīga nauda. Jūs runājat par 1,4 vai 2 procentiem, tas ir līdzvērtīgs aizsardzības budžetam. Jā, es piekrītu, tā ir vajadzīga, nepieciešama, bet, lūdzu, tā nauda ir jāliek sakārtotā sistēmā.

L. Liepa.

Paldies. Sakiet, lūdzu, jūs kā Izglītības komisijas priekšsēdētājs… tas pats jautājums, kas Budžeta komisijas priekšsēdētājam… 2021. gada budžets. Vai jūs izmantojot savu kā koalīcijas partnera spēku, darbosieties un pārliecināsiet deputātus par to, ka 20./21. budžetā izglītībai ir jābūt pieaugumam, kā tas ir paredzēts Augstskolu likuma 78. panta septītajā daļā?

A. Ašeradens.

Es neesmu konkrēti gatavs runāt par šo te formālo daļu 0,25 procentiem, bet par to, ka augstskolu finansējumam, it īpaši zinātnes sadaļā, ir jāpieaug, par to nav šaubu.

L. Liepa.

Paldies. Un noslēgumā, tikai lai precizētu. Tātad arī jūs uzskatāt, ka Augstskolu likuma 78. panta septītā daļa ir spēkā?

A. Ašeradens.

Nešaubīgi, protams. Tā ir eksistējoša norma.

L. Liepa.

Paldies.

Godātā tiesa, šobrīd jautājumu nav.

S. Osipova.

Paldies. Šobrīd ir iespēja uzdot jautājumus Saeimas pārstāvim Stupina kungam. Lūdzu!

A. Stupins.

Paldies, Saeimas pārstāvim jautājumu nebūs.

S. Osipova.

Paldies. Toties tiesnešiem pa šo laiku ir radušies vēl jautājumi. Jautājumus uzdos tiesnesis Kučs.

A. Kučs.

Nē, man tikai viens jautājums. Tas, kas vairāk izskanēja no iepriekšējām tiesas sēdēm... ņemot vērā tiešām, ka jūs arī politikā esat ļoti ilgstošu laika posmu. Tas, ko ieskicēja Rektoru padomes pārstāvis, bet ne tikai viņš, ka ir šie atestācijas noteikumi, kas ir noteikti likumā un augstskolām tie ir jāpilda. Un tātad gan no mācību spēkiem, bet nu droši vien šīs normas kontekstā tātad droši vien tieši no mācībspēkiem, visu laiku ir šis jautājums, kādēļ, teiksim, augstskolām ir jāpilda šis pienākums, kas ir noteikts likumā, ja pati Saeima nepilda to, ko viņa ir ierakstījusi likumā, jo, kā jūs tikko teicāt, šī norma ir spēkā.

Un tāpēc vairāk tāds nejuridisks jautājums man būtu, bet vai, jūsuprāt, šāda… ne tikai šī, bet līdzīga rakstura normas ietekmē sabiedrības uzticību parlamentam un Saeimas…tautas priekšstāvjiem?

Kāda būtu jūsu atbilde vai redzējums?

A. Ašeradens.

Man būtu tad tiesnesim… lai es labāk saprastu jautājumu, tāds precizējošs jautājums. Ko jūs vēlējāties prasīt?… Kādi ir pienākumi ir jāpilda augstskolām? Es īsti nesapratu…

A. Kučs.

Nē, nē, es tā vienkārši… No iepriekšējām tiesas sēdēm augstskolas runāja par to, ka atestācijas prasības pieaug, tātad pieaug izdevumi un attiecībā uz ārvalstu mācībspēku piesaisti un tātad bieži vien ir šī diskusija, kā viņi saka, kas ir augstskolās, ka tātad mums likumā noteiktais ir jāpilda, ja mēs gribam turpināt savu darbību, tajā pat laikā no mācībspēkiem bija šie argumenti, ka Saeima nepilda to, kas arī ir likumā ir ierakstīts.

Un runājot ne tikai par šo normu, bet līdzīga rakstura normām… tā kā jūs esat politikā ilgstošāku laiku… vai, jūsuprāt… kāda ir ietekme tieši uz uzticību Saeimai, Saeimas deputātiem… vai ir ietekme šāda veida normām un šādai rīcībai, kas, teiksim, var būt no sabiedrības puses izskatās, ka Saeima ir nolēmusi šādi, bet tajā pat laikā jūs sakāt, ka šī norma ir spēkā, bet viņa netiek pildīta.

A. Ašeradens.

Paldies. Jā, tas ir tāds komplicēts jautājums…. Labi, es mēģināšu atbildēt šādi.

Attiecībā uz augstākās izglītības sistēmu, ka strādājot kā ekonomikas ministrs trīs gadus, es konstatēju, ka patiesībā šaurā vieta nākotnes attīstībā tieši ir augstākās izglītības kvalitāte. Mēs redzam, ka globāli pasaule mainās un izglītības sistēma nespēj tikt līdzi globālā darba tirgus pārmaiņām. Un šeit ir nepieciešamas fundamentālas pārmaiņas un aktīva rīcība.

Kā vienu piemēru es nosaukšu to, ka stājoties amatā kā Izglītības komisijas vadītājam, neviena no augstskolām neuzskatīja… no universitātēm… patiesībā neuzskatīja, ka universitātēm būtu jāspēlē tā saucamajā starptautiskajā līgā, bet būtu jāspēlē pēc starptautiskā reitinga noteikumiem, un mums būtu arī jākvalificējas šajā starptautisko reitingu sistēmā. Šobrīd tā situācija ir mainījusies un diskusija parlamentā liecina par to, ka mēs ejam pareizā virzienā – izglītības kvalitātes virzienā.

Un, ja jūs prasāt, vai visi pilda savas saistības, tad es gribu teikt, ka vēl mēs par šo diskutētu un, kā jau es teicu, ir diezgan liela problēma attiecībā pret darba tirgu un arī par zinātnes kvalitāti mēs varam diskutēt, cik viņa ir laba.

Bet, ja mēs runājam par šīm te normām, tad es gribu teikt, ka mēs nedzīvojam perfektā pasaulē un Saeima ļoti bieži atrodas dažādos stāvokļos, piemēram, minēšu šīs pašas Saeimas sākumu, kad tika pieņemti… es pat varētu teikt… tādā bezsvara stāvoklī, situācijā, kad nebija izveidojusies koalīcija, tika pieņemti divi likumprojekti. Viens bija attiecīgi… viens bija saistīts ar mediķu darba samaksas veidošanu, kas tika pieņemts, neizvērtējot kopējo sistēmu. Jā, Saeima šo te pienākumu pilda un izdalīs budžetā, šķiet, ka uz to iet…

Otrs likumprojekts, kas tika pieņemts, tātad ir par šo OIK atcelšanu un šis te likumprojekts tika pieņemts nekādā veidā nevērtējot Latvijas starptautiskās saistības.

Tā kā es gribu teikt, ka mēs nedzīvojam perfektā pasaulē. Katra Saeima pēc saviem ieskatiem pieņem likumus un ne vienmēr viņu tās normas atbilst tiem mērķiem, kuras tiem būtu jāsasniedz.

A. Kučs.

Paldies par atbildi.

S. Osipova.

Tā, paldies, Ašeradena kungs, ka atradāt laiku piedalīties tiesas sēdē. Vēlam jums veiksmīgu dienu. Paldies.

A. Ašeradens.

Paldies.

S. Osipova.

Tā, šobrīd, izskatot lietu, Satversmes tiesai ir vēl radušies precizējoši jautājumi Izglītības un zinātnes ministrijas pārstāvjiem.

Redzu, ka mums ir pievienojusies Dambītes kundze… paldies.. redzu, ka mums ir pievienojusies arī Jansones kundze… Labrīt…

Jautājumu uzdos tiesnesis Kučs.

A. Kučs.

Tātad, labrīt!

Man tātad būtu jautājums saistībā ar iepriekšējās tiesas sēdēs Finanšu ministrijas pausto nostāju. Tātad tajās diskusijās, kāpēc tad Finanšu ministrija nav paredzējusi budžetā 78. panta septītajā punktā noteikto šo pieaugumu.

Kā viens no argumentiem tika minēts tas, ka Izglītības ministrija nav nākusi ar šādu pieprasījumu un nav arī šādu finansējumu prasījusi. Kā jūs to varētu nokomentēt?

D. Jansone.

Paldies, godātā tiesa, par iespēju izteikt ministrijas viedokli.

Jā, mēs arī par šo Finanšu ministrijas pārstāvju viedokli ministrijas iekšienē pārrunājām un mēs nepiekrītam, ka Izglītības un zinātnes ministrija nav sniegusi šo pieprasījumu.

Varbūt tieši tas neattiecas uz 2019. gada budžetu, bet, lai mēs kopumā saprastu to situāciju, tad 2016. gadā izglītības un zinātnes ministrija nosūtīja Finanšu ministrijai vēstuli ar lūgumu palielināt valsts finansējumu 2017.-2019. gadam, tieši lai nodrošinātu šī Augstskolas likuma un Zinātniskās darbības likumā noteikto finansējuma pieaugumu zinātnei un augstākajai izglītībai.

Un mēs lūdzām jau 2017. gadā palielināt finansējumu par 65 miljoniem, 2018. gadā – par 69 miljoniem un 2019. gadā un turpmāk ik gadu par 73 miljoniem eiro, uz ko Izglītības un zinātnes ministrija saņēma Finanšu ministrijas atbildi, ka Finanšu ministrija nesaskaņo Izglītības un zinātnes ministrijas budžeta bāzes izdevumu pieaugumu un palielināšanu un arī lūdza iekļaut šādu te finansējuma pieprasījumu jauno politikas iniciatīvu sarakstā.

Tātad no šīs vēstules mēs tad arī varam secināt, ka Finanšu ministrija nav tikai tehniskais Budžeta likumprojekta sagatavotājs, ka Finanšu ministrijas pārstāvji, minēja, viņi tomēr tātad izvērtē šo ministriju finansējumu pieprasījumu.

Un attiecīgi arī Izglītības un zinātnes ministrija tad arī izdarīja. 2016. gada jūnijā nosūtīja Finanšu ministrijai un Pārresoru koordinācijas centram šo jauno politikas iniciatīvu, jaunu augstākās izglītības finansēšanas modeļa ieviešana. Tas ir attiecībā uz pirmā pīlāra finansējuma palielināšanu, ko mēs jau minējām arī iepriekšējā tiesas sēdē. Tātad finansējums tika pieprasīts, lai tiktu palielināts… un arī lietas dalībnieku rīcībā ir šī mūsu ministrijas viedokļa vēstulei pievienotais pielikums, kurā redzams, kādā apmērā Izglītības un zinātnes ministrija ir pieprasījusi šos gadus finansējumu un kādā apmērā tas ir saņemts. Piemēram, ja mēs skatāmies 2018. gadu, tad mēs esam prasījuši papildu finansējuma pieaugumu studijām valsts dibinātajās augstskolās 15 miljonu eiro apmērā, arī studiju kreditēšanai, dzēšanai mēs esam prasījuši finansējumu. Un mēs redzam, ka 2019. gadā piešķirtais finansējums augstākajai izglītībai ir 352 000 eiro. Tātad, īsti neatbilstu patiesībai tas, ko Finanšu ministrijas pārstāvji teikuši, ka Izglītības un zinātnes ministrija nav šādu finansējumu prasījusi.

Vai es varētu vēl varbūt papildus piebilst, ka budžeta plānošanas procesā ir Ministru kabineta noteikumi pieņemti 2012. gada 11. decembrī Nr. 867, kurā tad arī ir diezgan precīzi noteikta kārtība, kādā veidā nozaru ministrijas pieprasa šo bāzes finansējumu, kādā veidā Finanšu ministrija rīkojas ar šiem pieprasījumiem, izvērtē viņus, lūdz precizēt, pēc tam tad arī kādā veidā iesniegtas šie jaunās politikas iniciatīvas, kādā veidā Finanšu ministrs ir tas, kurš izvērtē un lūdz pašai Finanšu ministrijai nepieciešams veikt analīzi un sniegt šo analītisko pārskatu par jaunajām prioritātēm. Un finanšu ministrs ir tas, kas iesniedz priekšlikumus par atbalstāmiem prioritāriem pasākumiem Ministru kabinetam. Tātad attiecīgi Ministru kabinets jau izskata šos prioritāros pasākumus, izsver finansiālās iespējas un lemj par tiem.

Līdz ar to mēs vēlreiz gribētu uzsvērt to, ka Finanšu ministrija nav tikai tehniskais Budžeta likuma sagatavotājs. Viņš ir tas arī, kas izvērtē.

Paldies.

A. Kučs.

Vai varētu vēl tādu precizējošu jautājumu… Es gribētu saprast vienkārši… Kāpēc tā tiek dēvēta par jauno prioritāti, ja tas lēmums konceptuāli jau bija tātad 2011. gadā?

D. Dambīte.

Varbūt skaidrojot budžeta procesu… Tātad bāzes izdevumi ir tie, kas nosedz bāzes izmaksas un faktiski pārmantojas no gada uz gadu. Ja runa ir par papildu finansējuma pieprasīšanu, tad katru gadu fiskālā telpā ir iezīmēti šie te jaunie pieejamie līdzekļi un jauns finansējuma pieprasījums ārpus iepriekšējā gada bāzes izmaksām notiek caur šiem te prioritārajiem pasākumiem jeb jaunajām politikas iniciatīvām.

A Kučs.

Labi. Paldies.

S. Osipova.

Jautājumu uzdos tiesnesis Kusiņš.

G. Kusiņš.

Labdien, man jums būtu viens precizējošs jautājums, kas radās uzklausot Tieslietu ministrijas pārstāvjus iepriekšējā tiesas sēdē.

Tātad 2019. gadā valsts budžeta pieņemšanas procesā… 2019. gada valsts budžeta pieņemšanas procesā deputāti iesniedza priekšlikumu papildināt likumprojektu ar jaunu 79. pantu, kur tika piedāvāta šāda redakcija. Es jums nolasīšu, lai ir skaidrs: "tātad noteikt, ka saskaņā ar Augstskolu likuma 78. panta septīto daļu tiek nodrošināts papildus finansējums ikgadējam finansējuma pieaugumam studijām valsts dibinātājās augstskolās 20 800 000 eiro apmērā". Šis priekšlikums ir nosūtīts Ministru kabinetam, atbilstoši izskatīšanas procesam un Tieslietu ministrijas pārstāve mums iepriekšējā tiesas sēdē teica, ka viņi nevērtē šo priekšlikumu.

Es gribētu saprast…. Sakiet, lūdzu, kāda tad ir Izglītības un zinātnes ministrijas loma šajā budžeta priekšlikumu izvērtēšanas procesā? Vai jūs izsakāt kādu viedokli vai kā, jo tabulā atzīmēts Ministru kabineta viedoklis – "neatbalstīt". Un tad tieši mans jautājums ir, kā šāds ieraksts radās tieši 2019. gada valsts budžeta sakarā? Paldies.

D. Jansone.

Tātad Saeimas izteiktie priekšlikumi nonāk Ministru kabinetā un tad attiecīgi Finanšu ministrija ir tā, kas šo procesu vada un sagatavo šo tabulu ar izteiktajiem priekšlikumiem un tad sadarbībā ar Izglītības un zinātnes ministriju par tiem jautājumiem, kas ir ministrijas kompetencē, tad arī šos jautājumus vērtē.

Protams, mēs saprotam, kāda ir fiskālā telpa, gan Finanšu ministrija, gan Izglītības un zinātnes ministrija to ļoti labi saprot. Un tātad šajā tabulā ierakstītais,

ņemot vērā, ka tas ir arī opozīcijas priekšlikums, nu tas ir, protams, politisks lēmums, tur Izglītības un zinātnes ministrija un ierēdņi nevar tātad iet pret politiskajiem lēmumiem. Tātad šī tabula tiek iesniegta Ministru kabinetā jau ar, teiksim, norādītajiem priekšlikumiem un ministrija ir izteikusi viedokli, ņemot vērā gan valsts finansējumu, gan šos izteiktos priekšlikumus jaunajām prioritātēm un neredz šeit iespēju tādā apmērā šo finansējuma palielinājumu pieprasīt.

G. Kusiņš.

Bet tad man būtu jums jautājums. Sakiet, lūdzu, tad pēc kādiem kritērijiem tad jūs vērtējat? Kad jums kāds tiesību… spēkā esošā tiesību normā ierakstītais ir saistošs un kas nav saistošs? Jo es tagad dzirdēju jūsu viedokli, kurā kā arguments parādījās, jūs saprotat, kāda ir fiskālā telpa un otrs arguments, ka tas ir opozīcijas priekšlikums. Sakiet, lūdzu, vai tie ir argumenti tiesību normu ievērošanai vai neievērošanai?

D Jansone.

Mēs, tātad Izglītības un zinātnes ministrija, protams, kā jau es iepriekš minēju, ir vienmēr pieprasījuši šī finansējuma palielinājumu. Mēs redzam, ka neatkarīgi no tā, vai mēs pieprasām 0,25 procentu pieaugumu arī nākamajiem gadiem un vidēja termiņa budžetam, vai mēs pieprasām mazāku, mērķis jau netiek sasniegts, jo tātad mums ir jāatrod finansējums vai kādam ir jānoņem šis finansējums, lai šo mērķi sasniegtu. Ja mēs pieprasām šo finansējumu kaut vai daļējā apmērā, kā mēs esam darījuši, tāpat jūs redzat no mūsu pievienotajai vēstulei šo pielikumu, kurā ir skaidri redzams, cik mēs prasām kādu līdzekļu pieaugumu un cik mēs saņemam šajā te augstākajā izglītībā. Protams, arguments, ka mēs nepildām šo tiesību normu. Mēs cenšamies viņu pildīt, mēs pieprasām šo finansējumu, bet Finanšu ministrija un Ministru kabinets nelemj tā, kā ir šajā tiesību normā ierakstīts. Diemžēl.

G. Kusiņš.

Un vai no jūsu šīs atbildes, es saprotu, ka jūs uzskatījāt, ka ir jāatbalsta šo deputātu Gobzema, Liepiņas, Stepaņenko, Sprūdes un Benhenas-Bēkenas priekšlikums un vai tam ir kādi pierādījumi, ka ministrija atbalstīja?

D. Jansone.

Nu, šajā gadījumā… ņemot vērā šo situāciju, šis ir politisks lēmums.

G. Kusiņš.

Paldies.

S. Osipova.

Paldies Izglītības un zinātnes ministrijas pārstāvjiem, ka jūs mums viesāt skaidrību, jo uzklausīti ir dažādu pieaicināto personu viedokļi un daļēji tie ir arī savstarpēji pretrunīgi un tāpēc mēs cenšamies tikt skaidrībā pēc iespējas ar faktiem.

Liels paldies jums.

Tiesnešiem šobrīd vairāk jautājumu nav.

Jauku dienu jums.

D. Jansone.

Paldies. Visu labu!

S. Osipova.

Tā… Pirms tiesa virzās uz debatēm, tiesnesis Laviņš vēlas uzdot jautājumu pieteikuma iesniedzēju pārstāvim Liepas kungam.

L. Liepa.

Jā, lūdzu.

A. Laviņš.

Jā, paldies. Labdien pieteikuma iesniedzēju pārstāvim.

Jautājums saistīts ar Satversmes 66. panta un likuma "Par budžetu un finanšu vadību" 1. panta izpratni.

Lietas izskatīšanas gaitā no vairākām pieaicinātajām personām varējām dzirdēt tēzi, ka likuma "Par budžetu un finanšu vadību" 1. panta otrā daļa ir atbilstoša Satversmes 66. pantam tad, ja tā tiek interpretēta tādā veidā, ka šī otrajā daļā ietvertā norāde, ka valsts budžetā ir jāietver tie finanšu līdzekļi, kuri ir paredzēti noteiktos normatīvos aktos un mēs esam lietojuši to jēdzienu "noteiktajos nozares aktos", tad Satversmes 66. pantam šī daļa no normas būtu atbilstoša tikai tajā gadījumā, ja šī norāde nozares normatīvajā aktā būtu vispārīga veida, proti, ka noteikts finansējums būtu nepieciešams augstākās izglītības nozarei. Bet tiklīdz nozares normatīvajā aktā tiek paredzētas tā saucamās "kvotas" tādā izpratnē, ka, piemēram, 2 procenti no iekšzemes kopprodukta, tāds termins tika lietots kā "kvotas", tad šāda prakse esot, 1) neatbilstoša

Budžeta un finanšu vadības likuma 1.panta otrajai daļai, kā arī neatbilstoša Satversmes 66. pantam.

Un vismaz divas pieaicinātās personas ieskicēja šo ainu, ka, ja reiz šobrīd ir seši normatīvie akti, kas paredz šīs kvotas sešās nozarēs vai jomās, tad tikpat labi tās jomas varētu būt 20 vai 100 un principā viss valsts budžets varētu būt šādā veidā jau apgūts vairākus gadus uz priekšu, kas būtu par iemeslu, ka nepastāvētu nākamajiem gadiem vairāk politiskās izšķiršanās vai politiskās brīvības, kas noved pie Satversmes 66. panta neievērošanas.

Kā jūs komentētu šīs tēzes un šo pozīciju, kas tiesas sēdes laikā ir izskanējusi?

L. Liepa.

Godātā tiesa, paldies par jautājumu.

Uz šo jautājumu es izvērstāk atbildēšu debatēs, bet šobrīd es varu pietiekami skaidri noteikt sekojošo.

Tātad Augstskolu likuma 78. panta septītā daļa ir viens no vairākiem Latvijas tiesiskajā normatīvajā sistēmā ietvertajiem budžetēšanai vērā ņemamajiem valsts noteikto funkciju izdevumu tātad normatīvajiem noteikumiem. Es izteikšos vienkāršāk. Tātad Augstskolu likuma 78. panta septītā daļa paredz ne tikai precīzu uzdevumu, bet paredz arī noteiktu, kā jūs sacījāt, kvotu, vai daļu no iekšzemes kopprodukta. Tātad, tas nozīmē, ka likuma "Par valsts budžetu" 1. panta otrās daļas kontekstā precīzi ir paredzēts valsts pienākums un tā finansēšana, kas ir noteikta ar likumdošanas aktiem. Mēs redzam, ka Augstskolu likuma 78. panta septītā daļa ir Budžeta un finanšu vadības likuma 1. panta otrā daļā aprakstītā vispārējā gadījuma konkretizācija… tātad valsts pienākumu izpilde, kā tas tiek paredzēts, tātad finansējuma pieaugums studijām valsts dibinātajās augstskolās. Valsts finansē studijas valsts dibinātajās augstskolās un tātad šis finansējums ir noteikts ar likumdošanas aktu.

Tas nozīmē, ka Valsts budžeta likuma 1. panta otrā daļa ir Budžeta procesa likums, kas ir saistoši ņemams vērā ik gadus, veidojot nākamā gada Budžeta likumu. Tieši tāpat, kā, piemēram, aizsardzības izdevumi, kas tika apspriesti, vai, piemēram, Politisko organizāciju finansēšanas likums, proti, 7.[1] panta noteikumi attiecībā uz valsts budžeta finansējuma piešķiršanu politiskajām partijām, kas ir ieguvušas noteiktu vēlētāju uzticību. Te ir vesela kopa ar normām, kuras ir spēkā un ir jāievēro budžetēšanas procesā, pirmkārt, jau kabinetam, un, otrkārt, Saeimai, kad Saeimas Budžeta un finanšu (nodokļu) komisija saņem šo pieteikumu.

A. Laviņš.

Es tomēr akcentēšu.

Mans jautājums bija par tādu vienu detaļu. Tas, ka ir jāņem vērā, es nevaicāju, es neapšaubu, bet detaļa bija tajā, ka šis uzdevums, kā norādīja pieaicinātās personas, atbilstu Satversmei tikai tad, ja būtu vispārīgs jeb pietiekami elastīgs, ko budžeta procesā gan Ministru kabinets, gan Saeima varētu ievērot nodrošinot sabalansētu budžetu. Bet tikko kā šis uzdevums tiek veidots, nu, ja tā varētu teikt, bez elastīguma elementa, paredzot konkrētas kvotas, tā parādās jautājums par šāda uzdevuma principiālu neatbilstību Satversmes 66. pantam. Tur bija tas jautājuma akcents.

L. Liepa.

Jā, godātā tiesa. Šajā gadījumā mēs pieturamies pie pieteikumā sākotnēji norādītā apsvēruma, ka arī tika konkrēti noteikts normatīvs uzstādījums, kāds tas ir Augstskolu likuma 78. panta septītajā daļā, tomēr ir spēkā esošs, jo tas ir saistīts ar to, acīmredzot to reformas programmu un tiem uzdevumiem, ko valsts šajā jomā ietver. Noteikti, ja tas būtu budžeta process vai budžeta kā politiskā procesa instrumenta veidošanas jautājums, likumdevēja iespējas un likumdevēja rīcības brīvība būtu visnotaļ plaša. Likumdevējs varētu sacīt, ka mēs atstājam to… tātad viena galējība ir, ka mēs tātad atstājam to pilnīgi katra noteiktā Ministru kabineta rīcībā, jo kabinets ir savā rīcības programmā aprakstījis, ko tas vēlas finansēt un kas ir tā prioritātes, tātad šie jau līdz šim minētie politiskie argumenti… No otras puses… tātad valsts ilgtspēja, godātā tiesa, nevarētu pastāvēt, ja nebūtu Augstskolu likuma 78. panta septītā daļa, ja nebūtu Politisko partiju finansēšanas likums, aizsardzības noteikumi. Tātad, ir vesela virkne ar precīzi determinētām prasībām, kuras likumdevējs jau saista valsts ilgtspējīgu attīstību, valsts attīstības plānošanu ar pietiekami striktiem noteikumiem, zināmā mērā sasaistot budžeta veidotāju rokas. Tāpēc mēs uzskatām, ka šāda norma ir spēkā un tai ir jābūt spēkā, ja mēs skatāmies uz valsti nevis kā atsevišķu gadu, laika posma tecējumu, bet ja mēs skatāmies uz valsti kā ilgtermiņa projektu bez, tā teikt, derīguma termiņa… ja drīkstētu tā izteikties.

A. Laviņš.

Jā, paldies par sniegto atbildi. Pietiekami skaidri varu saprast, ka šāda pieeja konkrētas kvotas nozaru tiesību aktos, jūsuprāt, atbilst valsts ilgtspējas principam. Tā to varēja saprast no jums.

L. Liepa.

Gluži precīzi, godātā tiesa. Tieši tā.

A. Laviņš.

Paldies.

S. Osipova.

Tā… jautājums ir tiesnesim Kučam, kurš šo jautājumu uzdos Saeimas pārstāvim Stupina kungam.

A. Kučs.

Labdien! Man jautājums būtu saistībā ar kompetences jautājumiem. Es gribētu dzirdēt jūsu kā Saeimas pārstāvja viedokli, vai budžeta projekta izstrāde ir tikai un vienīgi Ministru kabineta kompetence? Ekskluzīva kompetence, kā tas iepriekšējā tiesas sēdē izskanēja no vismaz vienas pieaicinātās personas… vai, jūsuprāt, tur arī Saeima ir tiesīga piedalīties budžeta izstrādē?

A. Stupins.

Pilnīgi noteikti, ka tā nav tikai Ministru kabineta kompetence, tā ir arī Saeimas kompetence. Un kā izskatāmajā lietā tas ir redzams no iesniegtajiem priekšlikumiem, deputātu priekšlikumiem, debatēm par to. Taču ir jāņem vērā specifiskā budžeta pakas virzība Saeimā ar ļoti specifisku kārtību, pati Saeima budžeta paku ar jauniem likumprojektiem papildināt nedrīkst, taču izskatīt, pieņemsim, Saeimas deputātu priekšlikumus par konkrētām budžeta pozīcijām neviens Saeimai neliedz un par šo jautājumu arī, pieņemsim, paustā Ministru kabineta pēc tam atbalstošā vai neatbalstošā pozīcija tiek atkal izvērtēta Saeimas sēdē. Paldies.

A. Kučs.

Un tad precizējošs jautājums drusciņ saistībā ar kolēģa iepriekš uzdoto jautājumu pieteicējam.

Vai, jūsuprāt, Saeima var attiecībā uz kādu nozari vai kādu konkrētu jautājumu, ja tā var teikt, iezīmēt līdzekļus uz priekšu, uzskatot, ka tā ir prioritāte un viņa vēlas to atbalstīt, respektīvi, tādā veidā sasienot rokas, ja mēs tā sakām, Ministru kabinetam, paredzot, ka nākamajos gados konkrēts līdzekļu apjoms būs tieši šai nozarei vai šī institūta vai kāda jautājuma atbalstam?

A. Stupins.

Paldies par jautājumu.

Kā jūs pats ļoti labi redzat no virknes šo te normatīvo aktu, kas ir spēkā esoši normatīvi akti ar spēkā esošām tiesību normām, Saeima ir izvēlējusies šādu te pieeju, taču attiecībā uz tās atbilstību ilgtspējai, kas Saeimas pozīcijā nav tāds pastāvīgs vispārējs tiesību princips, bet drīzāk jautājums, kas ir izšķirams politiski, uz šo jautājumu jums ir atbildējuši arī abi cienījamie komisiju… godājamie komisiju priekšsēdētāji. Paldies.

A. Kučs.

Paldies par atbildēm.

S. Osipova.

Tā… pušu pārstāvjiem jautājumus uzdos tienesis Neimanis.

J. Neimanis.

Jā, man ir jums abiem vienlaicīgi attiecīgie jautājumi. Tātad noklausoties gan jūsu runas, gan arī pieaicināto personu izteikumus, es vēlos tomēr mazliet noprecizēt šīs lietas priekšmetu apjomu un uzturētos lūgumus.

Tātad pieteikuma iesniedzēju pārstāvis ir norādījis, ka prasījums ir atzīt likuma "Par valsts budžetu 2019. gadam" programmas… nepārskaitīšu… ciktāl tās neparedz Augstskolu likuma 78. panta septītajā daļā noteikto ikgadējo valsts finansējuma pieaugumu studijām valsts dibinātās augstskolās ne mazāku par 0,25 procentiem no IKP, par neatbilstošām Satversmes 1. un 66. pantam.

Tātad vai jūs abi pārstāvji piekrītat, ka gan likuma "Par valsts budžetu" attiecīgās programmas, gan arī Augstskolu likuma 78. panta septītā daļa ir tiesību normas, kas ir spēkā esošas un noteic imperatīvu pienākumu tās adresātiem izpildīt attiecīgās darbības? Vienkārši – jā vai nē.

Vārds pieteikuma iesniedzējam un pēc tam Saeimas pārstāvim.

L. Liepa.

Jā, godātā tiesa. Augstskolu likuma 78. panta septītā daļa ir spēkā esoša, imperatīva noma un tā ir jāievēro. Budžeta likuma normā 2019. gadā tā nav ņemta vērā, tātad šī ir spēkā esoša norma, kas neievēro saistošu Augstskolu likuma normu.

A. Stupins.

Paldies par jūsu jautājumu. Es atturēšos komentēt konkrēto apstrīdēto programmu, jo konkrētajā gadījumā tās programmas apstrīdēšana pati par sevi ir vērsta uz absolūti ne jēgpilnām sekām, izpildot, piemēram, pieteikuma iesniedzēju norādīto prasījumu…

J. Neimanis.

Es atvainojos… vai jūs varētu vienkārši atbildēt uz šo jautājumu… vai attiecīgās budžeta programmas skaitļi, izdevumi ir tiesību norma... tas ir viens. Un otrs… tātad šobrīd laika ierobežojums ir beidzies, 2019. gads ir beidzies, tātad es nejautāšu pēc spēkā esamību, bet tātad par tās raksturu. Viss.

A. Stupins.

Tieši tā. Valsts budžeta normas un šīs te programmas ir imperatīvas tiesību normas, ir obligātas un izpildāmas.

J. Neimanis.

Labi. Tad ir jautājums sekojošais. Par Saeimas pieteikto vai izteikto viedokli par tiesvedības izbeigšanu šajā lietā. Vai jūs uzskatāt, ka šajā lietā Satversmes tiesai ir jārisina politisks jautājums par to, kāds ir tad vajadzīgais finansējums augstākās izglītības nozarei, kas tātad ir politisks un ka šajā lietā nebūtu jārisina šī te gadskārtējā Budžeta likuma normas pieņemšana spēkā esamības jautājums.

A. Stupins.

Godātā tiesa, Saeima savu lūgumu izbeigt tiesvedību pamato ar vienu elementāru apsvērumu, proti, tas ir pašu pieteikuma iesniedzēju noformulētais prasījums. Skatot lietu pēc šāda prasījuma un pieņemot pieteikuma iesniedzējam labvēlīgu nolēmumu, nekas cits kā rezultāts, kurā Satversmes tiesas nolēmuma sekas būs konkrēts finansējuma apmērs, nemaz nevar būt. Tāpēc pēc šāda prasījuma tiesvedība izskatāmajā lietā ir izbeidzama.

J. Neimanis.

Nu, labi. Bet vai jūs arī piekrītat tam, ka Satversmes tiesa pati var noskaidrot attiecīgi pieteikuma iesniedzēju prasījuma mērķi un tātad šo te raksturu, un līdz ar to arī pati izlemt, kāds ir prasījuma saturs.

A. Stupins.

Saeima ir sapratusi jūsu uzdoto jautājumu un arī savos apsvērumos juridiskajā pamatojumā nenoliedz, ka Satversmes tiesa var izskatīt šādu te budžeta pieņemšanas procesa procesuālos jautājumus un to atbilstību, piemēram, labas likumdošanas principam, taču, kā Saeima savā juridiskajā pamatojumā ir norādījusi, šeit nav ne tikai būtiski procesuāli pārkāpumi, šeit procesuāli pārkāpumi konkrētajā gadījumi nav konstatējami. Paldies.

J. Neimanis.

Paldies. Un iesniedzēju pārstāvim man ir jautājums. Tātad jūs vēlaties ar šo pieteikumu, lai Satversmes tiesa pārbauda, vai Saeimas rīcība, pieņemot gadskārtējā Budžeta likuma normas, kas nosaka noteiktus izdevumus, atbilst Satversmes 66. pantam un 1. pantam, un jūs neuzstājat un nav jums noteikta interese, vai Satversmes tiesa pārbaudītu, vai šī nauda, kas ir tikusi piešķirta, ir pietiekama vai nav pietiekama izglītības jomai?

L. Liepa.

Tieši tā, godātā tiesa. Mēs nevaram pārbaudīt normas efektivitāti attiecībā uz piešķirto līdzekļu pietiekamību. Mēs prasām tikai to, ko Satversmes tiesa atbilstoši likumam var darīt.

J. Neimanis.

Paldies. Tad vēl viens jautājums. Tātad pieteiktais lūgums vai prasījums ir sekojošs, ka atzīt šā likuma normas… gadskārtējā Budžeta likuma normas par neatbilstošām, ciktāl tās neparedz Augstskolu likuma 78. panta septītajā daļā noteikto finansējuma pieaugumu. Bet 78. panta septītā daļa nosaka, ka… es citēju "Ministru kabinets, iesniedzot Saeimai gadskārtējā Valsts budžeta projektu, tajā paredz pieaugumu".

Vai es pareizi saprotu, ka jūs vēlaties pārbaudīt… un par to lietā nav strīdi, ka Ministru kabinets, iesniedzot gadskārtējā Budžeta likuma projektu, šādu pieaugumu nav paredzējis?

L. Liepa.

Godāta tiesa, 78. panta.. Augstskolu likuma 78. panta septītā daļa paredz divas prasības. Pirmkārt, Ministru kabinetam iesniegt budžetu, kurā ir pieaugums, un, otrkārt, Saeimai apstiprināt šo budžetu ar pieaugumu, līdz kamēr budžets sasniedz vismaz 2

procentus no iekšzemes kopprodukta konkrētajām izglītības programmām. Mēs vēlamies, lai Satversmes tiesa konstatē, ka…

J Neimanis.

Jā, paldies. Sapratu. Tātad divi uzdevumi Ministru kabinetam un Saeimai.

Vai Saeimas pārstāvis piekrīt tam, ka šajā te Augstskolu likuma 78. panta septītajā daļā ir dots uzdevums arī Saeimai apstiprināt šādu pieaugumu?

A. Stupins.

Pilnīgi notikti, ka nē. Jo Saeimai ir pamatuzdevums, kas izriet no Satversmes un citiem normatīvajiem aktiem.

J. Neimanis.

Jā, paldies, es sapratu.

Tad man ir vēl viens jautājums saistībā ar izskatīšanas apjomu.

Tātad, ja lūgums ir pārbaudīt apstrīdētās normas atbilstību Satversmei, ciktāl tātad nav ievērotas kā min pieteikuma iesniedzējs, divas prasības… pirmkārt, Ministru kabinetam, otrkārt, arī Saeimai, vai gan Saeimas pārstāvis, gan arī pieteikuma iesniedzēju pārstāvis uzskata, ka līdz ar to Satversmes tiesai, lai sniegtu atbildi uz šo jautājumu, ir jāaplūko gan gadskārtējā Budžeta likuma norma kā apstrīdētā norma, gan arī tātad šī te procesuālā prasība un arī saturiskā prasība pieteikuma iesniedzēja ieskatā, kas izriet no Augstskolu likuma. Tātad jāapskata arī Augstskolu likuma attiecīgās normas atbilstība Satversmei.

L. Liepa.

Godātā tiesa, pieteicējs neuzskata, ka būtu jāizskata Augstskolu likuma 78. panta septītās daļas atbilstība Satversmei. Tā ir spēkā esoša norma. Punkts.

A. Stupins.

Paldies par jautājumu. Saeimas pozīcija ir pilnīgi noteikti, ka nē, jo konkrētā norma nav apstrīdēta. Saeima par to atbildes rakstu nav sniegusi un konsekventi procesa laikā ir pieturējusies šo normu neanalizēt atbilstības Satversmei kontekstā. Paldies.

J. Neimanis.

Paldies. Un tad man ir jautājums, kā tad jūs redzat, kā Satversmes tiesa izskatītu šo lietu atbilstoši formulētajam prasījumam atzīt gadskārtējā Budžeta likuma normu par neatbilstošu Satversmei, ciktāl tā neparedz Augstskolu likuma 78. panta septītajā daļā

noteikto finansējuma pieaugumu… kā tiek rakstīts pieteikumā. Tad kā Satversmes tiesai distancēties vai izslēgt 78. panta septīto daļu no sava redzesloka?

L. Liepa.

Godātā tiesa, šis ir viens no retajiem punktiem, kuros pieteicēji pilnībā piekrīt likumdevēja nostājai. Likumdevēja pārstāvis Stupins ļoti skaidri norādīja, ka šī norma, Augstskolu likuma norma, nav apstrīdēta, par to puses nav izteikušās un tās konstitucionalitāti līdz ar to nevar pārbaudīt šī procesa ietvaros.

J. Neimanis.

Man nebija jautājums, ka nevar vai var… Bet ir jautājums par to, kā atbildēt uz pieteikuma iesniedzēju formulēto prasījumu, kas izpaužas, kā rakstīts… "atzīt gadskārtējā Budžeta likuma programmu atbilstību, ciktāl tās neparedz 78. panta septītajā daļā noteikto finansējuma pieaugumu par neatbilstošām 66. pantam"… Kā to var šādā izpratnē tiesa izvērtēt, jo, piemēram, nu prasījums nav par to, ka vienkārši atzīt gadskārtējā Budžeta likuma attiecīgās programmas par neatbilstošām Satversmes 66. pantam.

L. Liepa.

Liels paldies. Es sapratu precizējumu. Atbilde ir ļoti vienkārša. Tātad valsts budžets tajā daļā, kurā tas piešķir minētajām programmām finansējumu, ir spēkā esoša norma, taču Valsts budžeta likums tajā daļā, kurā tas neievēro Augstskolu likumu, nav spēkā, jo tas neņem vērā šo saistošo prasību. Tātad distancēties Satversmes tiesa noteikti nevar, bet ņem vērā Augstskolu likumu, skatoties uz šo finansiālo izpildi, vai 0,25 procentu no IKP pieaugums ir vai nav īstenots konkrētajā gadā, vai ir sasniegti 2 procenti no IKP šai konkrētajai izglītības programmu daļai vai nē.

A. Stupins.

Es tad atļaušos atbildēt uz jautājumu. Satversmes tiesas uzdotais jautājums ir jautājums, kurš pats sevi atbild, tieši tā. Lietas izskatīšana pēc šāda prasījuma Satversmes tiesā nav iespējama, līdz ar to tiesvedība ir izbeidzama. Paldies.

J. Neimanis.

Jā, paldies jums.

S. Osipova.

Tā… tiesnešiem šobrīd vairāk jautājumu nav.

Pirms vēs virzāmies tālāk tiesas debašu virzienā, tiesas sēdē tiek pasludināts pusstundas pārtraukums.

Tiesa sēde tiek turpināta 11.17.

(*Pārtraukums*.)

S Osipova.

Lūdzu, sēdieties!

Tātad turpinās tiesas sēde lietā Nr. 2019-29-01.

Tiesnešiem šobrīd jautājumu par lietu vairs nav.

Tātad lietas izskatīšana pēc būtības ir pabeigta.

Tiek atklātas tiesas debates. Es lūgšu pieteikuma iesniedzēju pilnvarotajam pārstāvim Liepas kungam… cik jums ir nepieciešams laiks debatēm?

L. Liepa.

Godātā tiesa! Ne vairāk kā 30 minūtes.

S. Osipova.

Paldies, Liepas kungs.

Stupina kungs, cik jums ir nepieciešams debatēm?

A. Stupins.

Stupina kungam debatēm ir nepieciešams ne vairāk kā 12 minūtes.

S. Osipova.

Nu, tā kā mums ir pušu vienlīdzīgas tiesības… par cik mēs dodam pieteikuma iesniedzēja pārstāvim 30 minūtes, arī Saeima var savu pozīciju 30 minūšu ietvaros paust.

Lūdzu, vārds Liepas kungam!

L. Liepa.

Godātā tiesa!

Pateicos par iespēju. Vēlreiz gribu uzsvērt, ka šī lieta ir ārkārtīgi nozīmīga, tāpēc mutvārdu procesa ietvaros ir bijis ļoti svarīgi noklausīties gan pieaicināto personu

viedokļus, gan, protams, arī pieteicēju, un Saeimas pārstāvja vērtējumu par šajā lietā apstrīdēto tiesību normu.

Vēlreiz atkārtojot. Tātad pieteikums ir iesniegts par konkrētu likuma normu – likuma "Par valsts budžetu 2019. gadam" četru augstākās izglītības programmu, ciktāl tās neparedz Augstskolu likuma 78. panta septītajā daļā noteikto ikgadējo valsts finansējuma pieaugumu studijām valsts dibinātās augstskolās ne mazāku par 0,25 procentiem no iekšzemes kopprodukta un tātad šo 2019. gada Budžeta likumu programmu neatbilstību Satversmes un 1. un 66. pantam, un proti, tātad pieteikumā ir izvērsta neatbilstība attiecībā uz 1. pantā Satversmē nostiprināto tiesību principu – tiesiskuma principu, tiesiskās drošības principu, kā arī labas likumdošanas principu, savukārt no Satversmes 66. panta ne tikai kādas tā atsevišķas daļas, bet no panta kopumā izrietošā ilgtspējas principa.

Un man atvēlētajā laikā es atļaušos tātad neatkārtot to, kas ir pieteikumā norādīts, bet faktiski pievērst uzmanību tiem jautājumiem, kuriem godātā Satversmes tiesa veltīja paaugstinātu uzmanību, tātad analizējot ne tikai apstrīdēto tiesību normu, bet faktiski daudz vairāk uzmanības pievēršot tieši Augstskolu likuma regulējumam, kurš paredz noteiktu, kā mēs šeit esam paraduši lietot šī procesa ietvaros… noteiktu kvotu no iekšzemes kopprodukta, tās veltīšanu izglītībai valsts dibinātajās augstskolās. Šīs izglītības finansējumam.

Kā jau norādīts prasības pieteikumā, tātad pieteikuma iesniedzēja nostāja būtu raksturojama kā ārkārtīgi vienkārša – vienas dimensijas izpratne par šo tiesību normu. Mēs uzskatām, ka tieši tāda tā arī var palikt. Jau Satversmes tiesa ir par šādu situāciju pietiekami skaidri un lakoniski izteikusies un ļāvusi mums prognozēt šīs lietas veiksmīgu iznākumu savā Satversmes tiesas 2012. gada 3. februāra spriedumā lietā Nr. 2011-11-01, proti, 16.1. punktā Satversmes tiesa ir diezgan kategoriski norādījusi, ka par pieņemamu nevar atzīt tādu valsts konstitucionālo institūciju rīcību, kas vairāku gadu garumā neatbilst likumam. Pienākums ievērot likumā noteikto un pakļauties likuma regulējumam ir vienlīdz attiecināms gan uz valsts iedzīvotājiem, gan uz valsts konstitucionālajām institūcijām. Faktiski ar šo normu mēs varētu ne tikai bruģēt ceļu uz Satversmes tiesu, bet lielā mērā arī paredzēt risinājumu konkrētajai lietai, proti, budžeta procesā, kā mēs to esam noskaidrojuši, gan Ministru kabinetam, gan Saeimai, likumdevējam, ir pienākums ievērot Saeimas pieņemtu spēkā esošu tiesību normu, kura paredz budžeta ietvaros noteiktu daļu no iekšzemes kopprodukta, atbilstoši attiecīgā gada kopprodukta pieaugumam vai kritumam, tam nav nozīmes, veltīt vienai no nozīmīgām valsts attīstības jomām.

Taču interesanti, ka šajā lietā… tātad gan procesa dalībnieku, bet vēl jo vairāk tiesas interese vērsās tieši attiecībā uz Augstskolu likuma 78. panta septīto daļu un tāpēc savā debašu runā es pieskaršos, pirmkārt, 78. panta septītās daļas spēkā esamības un saistošā spēkā jautājumiem, otrkārt, tātad pakavēšos pie labas likumdošanas principa un noslēgumā centīšos izvērst to, ko šīs lietas analīzes ietvaros nozīmē valsts ilgtspējīga attīstība, proti, ilgtspējības princips, kā tas izriet no Satversmes un līdzšinējiem Satversmes tiesas spriedumiem.

Pirmkārt, attiecībā uz 78. pantu ir jāatzīst, ka tiesas sēde šodien gandrīz vai ekskluzīvi tika veltīta šīs normas piemērojamībai. Šīs normas piemērojamība, ja mēs būtu skatītāji no malas, nevis juristi, kas par šo jautājumu ir domājuši un veltījuši tam ne vienu vien stundu savas garīgās slodzes, skatītājiem no malas varētu rasties iespaids, ka 78. pants un tā septītā daļa Augstskolu likumā nav nekāda tiesību norma, ka tā ir tāda cerību norma, kā to apzīmēja viens no pieaicinātajiem Saeimas deputātiem šodien. Šo normu tāpat arī varētu attiecināt uz kategoriju, ko Valsts prezidents bija apzīmējis pagājušā gada novembrī ar diezgan negatīvu komutāciju, negatīvu nozīmi, proti, "tukšo solījumu norma". Tāpat, attiecībā uz šo normu budžeta procesa ietvaros, ir ticis lietots apzīmējums "kvotu norma". Tātad Augstskolu likuma 78. panta septītā daļa ir nozākāta visnotaļ skarbiem vārdiem šī procesa ietvaros, un tieši šī iemesla dēļ, ne tikai man kā advokātam, bet kā juristam, ir pienākums to aizstāvēt. Un es jūtos spēcināts, jo ne tikai es, bet, protams, arī Saeimas pārstāvis, mans godātais kolēģis, aizstāv Augstskolu likuma normu, jo tā joprojām ir spēkā esoša.

Uz šo normu skatoties no šodien pieaicināto personu viedokļa, mēs varam konstatēt, ka tā ir daļa no politiskā procesa un pienākumu nodrošināt valsts finansējumu valsts dibinātajās augstskolās politiķi ir uzsvēruši ne vienreiz vien, pēdējo reizi tas ir ļoti spēcīgi *expresis verbis*… tātad tiešos vārdos noteikts kā pienākums Ministru prezidenta Deklarācijā par šobrīd aizvien vēl sasauktās un strādājošās valdības darbu. 130. punkta pirmajā daļā Deklarācijā pietiekami skaidri ir teikts, ka šī ir valdības prioritāte, šis ir valdības uzdevums. Šajā līmenī to varētu apzīmēt par slavenā politiķa savulaik formulēto tātad jēdzienu "Kā var nesolīt" kategoriju.

Kamēr mēs par deputātiem izdarām izvēli, kamēr tie tiek ievēlēti, to varētu uzskatīt par tādu kā solījumu ar cerību saistītu pienākumu, morālu pienākumu, politiskas atbildības pienākumu. Taču tajā brīdī, kurā šī norma no valdības deklarācijas pārvēršas par tiesību normu, brīdī, kurā Saeima to pieņem un padara par spēkā esošu likumu, to vairs nedrīkst apsaukāt nedz par cerību normu, nedz par solījumu normu. Tā ir norma, kas ir spēkā esoša un kas ir jāievēro. Un, kā Satversmes tiesa to jau manis citētajā spriedumā ir norādījusi, arī konstitucionālajiem orgāniem, arī Saeimai un

Ministru kabinetam tā ir saistoša un ievērojama. Tātad mūsu godātie politiķi, kas šodien tika pieaicināti, demonstrēja, jāsaka, diezgan nepatīkamu izpratni par spēkā esošām tiesībām ignorējot izpildes pienākumu, kas tiem ir uzlikts un šī iemesla dēļ, godātā tiesa, Satversmes tiesa nedrīkst dot brīvlaišanu politiķiem, kuri, izmantojot mūsu uzticēšanos, priekšvēlēšanu laikā un valdības formēšanas laikā var dot šos tukšos solījumus un runāt par cerībām, kuras vēlāk, ciniski formulējot, ir sācies "valdīšanas laiks" un tagad mēs rīkosimies atbilstoši valdīšanas normām. Nu, ko, tad valdīšanas normas acīmredzot būs aizsardzības budžets, jo tas aizsargā iekārtu un, protams, tas būs arī politisko partiju finansēšanas budžets. Dabiski, kā gan savādāk. Un kas paliek ar augstāko izglītību? Nu, tā tad lai paliek cerību un solījumu formā, jo 78. Augstskolu likuma pants, tā septītā daļa ietver sevī tālu, skaistu sapni par 2 procentiem no iekšzemes kopprodukta. Kaut kad vēlāk varbūt.

Godātā tiesa! Šis nav veids, kādā mums būtu jāskatās uz tiesību normām un šis noteikti nav veids, kādā Satversmes tiesa var dot signālu politiķiem. Satversmes tiesa nedrīkst piedāvāt šo brīvlaišanu politiķiem no savu saistošo politisko solījumu izpildes, jo tieši tādēļ mēs viņus ievēlējām, tieši tādēļ viņi ir pie varas, ka viņi ir apņēmušies izpildīt noteiktu programmu.

Prom no politiskās argumentācijas. Nirstam iekšā juridiskajā daļā. Tiesa būtisku sava darba laika daļu veltīja juridiskajam aspektam, proti, vai varētu uzskatīt, ka pastāv kolīzija starp Augstskolu likuma 78. panta septīto daļu un attiecīgo Budžeta gada likumu tā četru programmu sadaļā.

Godātā tiesa, protams, es varētu sākt retoriski un pajautāt, ar kuru no normām tad šī kolīzija būtu tā, kas to atceļ? Ar 2014., 2015., 2016., 2017. vai 2019. gada vai 2020. gada Budžeta likumu? Kurš tad ir tas, kas ir tas kritiskais likums, kas atceļ un padara par spēkā neesošu Augstskolu likuma 78. panta septīto daļu? Neviens. Vienkāršā iemesla dēļ, ka, lai pastāvētu kolīzija, nepietiek tikai ar vienu formālo pazīmi, proti, ka ir divi viena līmeņa, viena ranga normatīvie akti, kuru normatīvais regulējums attiecas uz šķietami pretrunīgi reglamentē vienu un to pašu faktisko gadījumu, bet ka šiem abiem normatīvajiem aktiem ir jābūt tāpatīgam, identiskam tvērumam. Tātad, citiem vārdiem, ja ar 2019. gada Budžeta likuma piemērojumu mēs izslēgtu visu Augstskolu likuma normu… 78. panta septīto daļu, tādā gadījumā mēs varētu atvērt juridisko diskusiju par tēmu, vai jaunāks likums padara par spēkā neesošu vecāku likumu. Godātā tiesa, šajā gadījumā nav tas variants un mēs nevaram piemērot kolīzijas modeli tā vienkāršā iemesla dēļ, ka šīs ir normas ar dažādu tvērumu.

Pirmkārt, tātad Augstskolu likums paredz Ministru kabinetam iesniegt budžeta projektu un tātad izpildot ne tikai politisko apņemšanos un valdības deklarāciju, bet arī

normatīvu pienākumu palielināt valsts finansējumu valsts dibināto augstskolu izglītības programmām par 0,25 procentiem no kopprodukta. Pirmkārt.

Un otrkārt, paredz to darīt tikmēr, kamēr kopprodukts… atvainojiet, kamēr tātad finansējums sasniedz 2 procentus no kopprodukta. Un šajā daļā tātad saistoša šī norma ir arī Saeimai. Saeima arī apzinās, ka Ministru kabinetam ir pienākums to iesniegt. Ja kabinets nav iesniedzis, tad Saeimas pienākums, neatkarīgi no tā, vai kabinets ir vai nav to paredzējis, tomēr ir nodrošināt, ka augstskolu finansējums… valsts budžeta programmu finansējums pieaug, līdz kamēr tas sasniedz 2 procentus. Tātad šajā gadījumā, protams, gan Ministru kabinetam ir pienākums, gan arī Saeimai ir pienākums ievērot Augstskolu likuma 78. panta septīto daļu.

Līdz ar to mēs nevaram atzīt, ka šajā konkrētajā gadījumā pastāv tāda klasiska normu kolīzija, jo tādā gadījumā īsti nepaliktu skaidrs, kas tad notiek ar to pienākumu izglītības budžetu šajā konkrētajā programmu daļā tātad finansējuma pieaugumu studijām valsts dibinātajās augstskolās nodrošināt vismaz 2 procentu līmenī. Tātad šo normu atceļot… šo normas daļu mēs noteikti nevaram atcelt, jo nav neviena tiesību akta, nav neviena normatīvā akta, kas paredzētu, ka Latvijas Ministru kabinets neiesniegs un Latvijas Saeima neapstiprinās valsts budžetu šādā Augstskolu likuma 78. panta septītajā daļā noteiktajā apmērā.

Tieši šī iemesla dēļ tātad pieteicēji, pieteicēju pārstāvis joprojām uztur apliecinājumu, kas tiesai tika izteikts, ka, lai Augstskolu likuma 78.panta septīto daļu atzītu par spēkā neesošu, ir jābūt tiešai, eksplicītai normai, ir jābūt tieši izteiktai likumdevēja gribai.

Ne tikai likumdevējs spītīgi atsakās teikt, ka šī norma nav spēkā, bet arī visi uzaicinātie, visas pieaicinātās personas – gan valdības pārstāvji, gan arī Saeimas deputāti kā komisiju vadītāji – diezgan strikti norādīja, ka Augstskolu likuma 78. panta septītā daļa ir spēkā, tai ir jāpaliek spēkā.

Nu, ko. Tātad, mēs esam nonākuši pie situācijas, kurā bez šaubīšanās mēs varam apgalvot, kas Augstskolu likuma 78. panta septītā daļa ir spēkā esoša un likumdevēja griba ir to īstenot. Atliek likumsakarīgs jautājums – kad šī norma tiks īstenota?

Nu, protams, pieteicējs zina atbildi, tas būs tad, kad Satversmes tiesa pieņems labvēlīgu spriedumu un uzliks to par pienākumu.

Godātā tiesa! Ir arī, protams, juridiski… var teikt, procesuāli argumenti, kādēļ šo Augstskolu likuma normu mēs nevaram atzīt par spēkā neesošu. Tā vienkāršā iemesla dēļ, kuru mans godātais oponents Saeimas pārstāvis jau tika izvirzījis un par ko jau arī tika izteicies, un ņemot vērā to, ka mūsu laiks ir ierobežots, es paļaujos, ka

Stupina kungs izvērsīs savus argumentus attiecībā uz Augstskolu likuma normas spēkā esamību savā debašu runā.

Jebkurā gadījumā mēs paliekam pie saviem arī rakstiski iesniegtajiem paskaidrojumiem.

Un atlikušajā laikā es vēlētos godātās tiesas uzmanībai vērst argumentu par to, ko nozīmē ilgtspēja mūsu konkrētās lietas izskatīšanā.

Mēs varam skatīties uz ilgtspēju kā argumentu, kuru visnotaļ šauri formulē godātā finanšu speciāliste doktore Šteinbuka, kura norādīja, ka viņasprāt ilgtspēja primāri ir sabalansēts budžets. Un doktorei Šteinbukai ir taisnība tiktāl, cik mēs lasām Satversmes 66. panta otro daļu gramatiskā līmenī, taču konstitucionālā interpretācija Satversmes tiesību normu piemērošanā ir plašāka kā tikai vārdiski paustās jēgas nolasījums. Ilgtspēja, protams, nozīmē sabalansētu, ilgtermiņā sabalansētu, budžetu. Taču tajā pat laikā ilgtspēja nozīmē kaut ko daudz plašāku.

Ja mēs skatāmies uz Satversmes tekstu, tad jēdziens "ilgtspēja" ir atvērts jau Satversmes ievadā, kuru pavisam noteikti mums ir jāņem vērā, tulkojot Satversmes tiesību normas un, proti, man ārkārtīgi personiski nozīmīga ir šī Satversmes ievada norma, kura uzliek par pienākumu ikvienam rūpēties par sabiedrības kopējo labumu, izturēties atbildīgi pret nākamajām paaudzēm. Šajā daļā, citējot Saeimas ievadu, es uzsveru to, kā pienākumu šodienas budžetu, 2020./21. gada budžetu, pieņemot, vērtēt kā budžets ietekmēs nākamās paaudzes.

Satversmes ievads arī daudz precīzāk formulē jēdzienu "ilgtspēja", proti, es citēju… "Latvija, apzinoties savu līdzvērtību starptautiskajā kopienā, aizstāv valsts intereses un veicina vienotas Eiropas un pasaules ilgtspējīgu un demokrātisku attīstību". Tātad šajā daļā Satversmes autori gan sākotnējā Satversmes redakcijā, gan vēl jo vairāk šobrīd spēkā esošajā redakcijā ir diezgan skaidri uzlikuši pienākumu ikvienam primāri… tātad konstitucionālajiem orgāniem rūpēties par mūsu ilgtspējīgu attīstību par labu nākamajām paaudzēm.

Satversmes tiesa ir vairākos spriedumos diezgan precīzi jau atvērusi un skaidrojusi, ko nozīmē "ilgtspējīga attīstība". Tā, piemēram, Satversmes tiesa 2008. gada 17. janvāra spriedumā ir norādījusi, ka "ilgtspējīga attīstība ir sabiedrības labklājības, vides un ekonomikas integrēta un līdzsvarota attīstība, kas apmierina iedzīvotāju pašreizējās sociālās un ekonomiskās vajadzības un nodrošina vides aizsardzības prasību ievērošanu, neapdraudot nākamo paaudžu vajadzību apmierināšanas iespējas."

Vēl vairāk. Tātad savā 2012. gada 3. februāra spriedumā, kas šajā lietā ir vairākkārt jau citēts Nr. 2011-11-01, Satversmes tiesa ir konkrēti norādījusi, ka no

Satversmes 66. panta izriet konstitucionālo institūciju pienākums gādāt par ilgtspējīgu valsts budžeta izstrādāšanu un pieņemšanu. Proti: "lemjot par valsts budžetu ilgtermiņā, ir jānodrošina līdzsvars starp valsts ekonomiskajām interesēm un visas sabiedrības labklājību."

Vēl vairāk. Arī divi Satversmes tiesas tiesneši savās atsevišķajās domās ir norādījuši pie sprieduma Nr. 2018-16-03 tā 5. punktā ir norādījuši, ka "no valsts ilgtspējas principa izriet, ka valsts finanšu līdzekļiem vai valsts noteiktiem sabiedrības finanšu līdzekļiem, tostarp tiem, kas tiek izmantoti valsts atbalsta sniegšanai, ir jātiek pamatoti izlietotiem valsts izvirzīto mērķu sasniegšanai. Un valsts vai sabiedrības finanšu līdzekļu izlietošana ekonomiski nepamatotā veidā var būtiski apgrūtināt vai pat apdraudēt valsts gribas faktisko īstenošanu un valsts uzturēšanu un attīstību. Tas ir tiešā veidā saistīts arī ar suverēnu uzticēšanos valstij un tiesībām." Citiem vārdiem, tātad šajā Satversmes tiesas judikatūrā un tiesnešu atsevišķajās domās tiek vistiešākā veidā saistīta ilgtspējīga attīstība un uzticēšanās valsts varai, vai tiesiskās drošības princips, ko pieteicēji ir izvērsuši jau savos rakstveida paskaidrojumos.

Runājot par ilgtspēju un budžeta plānošanu. Papildus šiem Satversmes tiesas skaidrojumiem, mēs redzam, ka mēs nevaram budžeta procesu tvert tikai viena gada ietvarā, mēs nevaram uz to skatīties kā tikai nākamā fiskālā gada paradigmu, mēs nevaram teikt, ka tas, kas attiecas uz nākamo gadu, ir ierobežots tikai uz 12 mēnešiem un punkts. Budžets nav tikai viena gada process. Un to Fiskālās disciplīnas likuma 4. pantā norāda arī likumdevējs norādot, ka fiskālās politikas princips ir ilgtspējīga fiskālā politika, kas veicina ekonomikas attīstību ilgtermiņā. Tātad tas nozīmē, ka ar šiem nozīmīgajiem argumentiem mēs saprotam, ka valsts nevar attīstīties tikai un vienīgi domājot par ilgtspēju vienā konkrētā, šaurā griezumā, tikai un vienīgi kontekstā ar to, kādā veidā tiek sabalansēts vai nav sabalansēts attiecīgā gada budžets.

Par to, ka izglītība ir ilgtspējīgas attīstības pamats, mums ir nešaubīgi gan snieguši paskaidrojumus pieaicināto institūciju pārstāvji, tātad par to, ka ieguldījums augstākajā izglītībā veicina ekonomisko augšupeju, par to, ka attīstītajā pasaulē ieguldījums izglītībā samērojamībā ar iekšzemes kopproduktu kopējo rādītāju tuvojas 2 procentiem, tātad *OECD* valstīm, pie kurām pieder arī Latvija, vidējais rādītājs ir 1,4 procenti. Par to arī mēs šīs lietas izmeklēšanas gaitā esam pietiekami skaidri pārliecinājušies un tā ir pietiekami skaidra paradigma. Un arī Satversmes tiesa savā 2019. gada 7. jūnija spriedumā ir pietiekami skaidri norādījusi, ka ilgtspēja ir izglītība, ka augstākā izglītība nodrošina ilgtspējīgu attīstību. Atļausiet citēt spriedumu Nr. 2018-15-01: "augstākajai izglītībai un zinātnei ne tikai ir būtiska nozīme personības attīstībā un veidošanā, kā arī personiskās labklājības nodrošināšanā, bet tām ir arī neatņemams

valsts un visas sabiedrības sekmīgas attīstības priekšnoteikums. Izglītības nozīme valsts un sabiedrības sociālajā attīstībā ir neatsverama. Valsts labklājības līmenis," norāda Satversmes tiesa, "ir tieši saistīts ar tās ieguldījumiem izglītībā un zinātnē, pienācīgs izglītības un zinātnes līmenis ir neatņemams katras valsts sekmīgas attīstības priekšnoteikums."

Tātad šajā lietā Satversmes tiesa jau 2019. gada 7. jūnijā ir atzinusi, ka ilgtspēja nozīmē arī izglītību. Tas nozīmē, ka 66. panta Satversmē mēs nedrīkstam lasīt sašaurināti un tvert tajā tikai vienīgi attiecīgā finanšu gada ienākumu un izdevumu līdzsvarošanas modeli. Tā tas ir, nenoliedzami, taču tajā pat laikā, protams, ilgtermiņa budžeta plānošanai ir nepieciešams ņemt vērā arī tos budžeta procesā vērā ņemamos noteikumus, tās normas, kas ir spēkā citos piemērojamos normatīvajos aktos. Un konkrēti tātad, kā jau atbildot uz tiesas jautājumiem, gan pieteicēju pārstāvis, gan arī pieaicinātās personas norādīja, arī likums "Par budžetu un finanšu vadību" tā 1. pantā otrajā daļā pietiekami skaidri uzliek par pienākumu budžetēšanas procesā ņemt vērā un iebūvēt budžetā tos valsts pienākumus, kuru izpilde ir noteikta ar likumdošanas aktiem.

Vēl varētu norādīt, ka Saeimai ir pienākums ne tikai prasīt… ka Ministru kabinetam ir pienākums līdzsvarot budžetu un paredzēt, kādā veidā tiek piemērota noteiktās izglītības finansēšanas programmas ieņēmumu daļa, tātad kā mēs… no kādiem līdzekļiem mēs ņemam šos te izdevumus. Atbilde, protams, ir – jā. 66. Satversmes panta otrā daļa to paredz kā pienākumu, taču šī pienākuma izpildīšana vai neizpildīšana pati par sevi nenozīmē, ka nebūtu spēkā tā norma, kas pieprasa noteiktu budžeta līdzekļu veltīšanu izglītībai, tāpat kā ir spēkā esošas normas, kas pieprasa budžeta līdzekļus veltīt valsts aizsardzībai, politisko partiju darbībai un tā tālāk. Tātad šādi likumi ir diezgan daudzi un, ja Satversmes tiesa uzskatītu, ka šādi likumu, kā to izteicās mans godātais kolēģis Edgars Pastars, "sasaista valdības rokas budžetēšanas procesā", tā ir normatīvā jābūtība, bez kuras budžetēšanas process nevar pastāvēt. Tātad Satversmes tiesa nevar tāpēc vien, kā kāds no šiem likumiem pilnībā netiek piemērots kādā konkrētā budžeta gadā, atzīt šo noteikumu, šo normu par spēkā neesošu. Valdības rokas, godātā tiesa, vienmēr būs sasaistītas un valdības pienākums ir rīkoties atbilstoši ilgtspējas un atbildības principiem. Un šī iemesla dēļ Satversmes tiesa nedrīkst atzīt Augstskolu likuma 78. panta septīto daļu par kaut kādu iemeslu dēļ nepiemērojamu vai mazāk efektīvu, kā jebkuru citu normatīvo aktu Latvijas tiesu sistēmā.

Un noslēgumā tātad pavisam īsi norādot uz to, ko Satversmes tiesa ir jau testējusi arī savā lietas izmeklēšanas gaitā, pieteicēji ir norādījuši, ka pieņemot 2019. gada budžetu, faktiski tieši tāpat, kā tas ir noticis ar 2018., 2017., 2016., 2015., 2014. gada budžetu, likumdevējs nav ievērojis labas likumdošanas principu un, proti, tātad

Satversmes tiesa savā 2019. gada 6. marta spriedumā Nr. 2018-11-01 ir devusi ļoti precīzu katalogu no komponentēm, kas nav, protams, izslēdzošs saraksts, bet šīs ir tikai dažas no komponentēm, konkrēti deviņas, kuras Satversmes tiesa ir norādījusi kā obligātas labas likumdošanas principa piemērošanai, un pieteicēji ir saskatījuši veselus trīs būtiskus trūkumus procesā, kādā tika pieņemts 2019. gada budžets.

Pirmkārt, tātad likumdevējs nesaskaņoja likumprojektā paredzētās tiesību normas ar sistēmā jau pastāvošām tiesību normām, atbilstoši racionāla likumdevēja principam. Pat vēl vairāk. Pamanot šo trūkumu, pamanot šo nepilnību, likumdevējs vispār uz to nereaģēja. Tātad šeit ir, var teikt, apzināta, nu… jāatzīst arī, ja emocionāli var to iekrāsot, visnotaļ ciniska attieksme pret Augstskolu likuma 78. panta septīto daļu.

Otrkārt, likumdevējs nav ievērojis pienākumu nodrošināt, ka likumdošanas process ir vērsts uz ilgtspējīgu attīstību, nodrošinot ilgtspējīgu tiesiska regulējuma izstrādi attiecībā uz Augstskolu likuma darbību šajās konkrētajās budžeta programmās.

Un treškārt, likumdevējs nav ņēmis vērā un nav apsvēris nozaru speciālistu izteiktās riska prognozes un nav veicis savlaicīgu risku novērtēšanas pasākumus. Faktiski ne tikai savus Saeimas oponentus, opozīcijas partiju deputātus, kurus šajā procesā es pārstāvu, vairākums ir ignorējis, bet likumdevējs ir ignorējis arī nozaru speciālistus un ekspertus – gan augstskolu apvienību, gan studējošo apvienību, gan Rektoru padomi un Izglītības un zinātnes darbinieku arodbiedrību. Tātad faktiski visi, kas ir norādījuši uz šo procesu nepilnību, pieņemot 2019. gada budžetu, ir vienkārši aizslaucīti pagaldē un likumdevējs ir atļāvies ignorēt tos, pat īsti neatbildot, pārkāpjot racionālu likumdevēja principu, kādu to ir formulējusi, kā to ir konkretizējusi šo principu piemērojot, godātā Satversmes tiesa.

Ņemot vērā minēto, godātā tiesa, pieteicēji joprojām uzskata, ka tātad šī tiesību norma, kas ir 2019. gada budžetā, valsts budžetā 2019. gadam četrām izglītības programmām, nav spēkā esoša, jo tā neatbilst Satversmes 1. un 66. pantam tiktāl, ciktāl tā neparedz Augstskolu likuma 78. panta septītajā daļā noteikto ikgadējo valsts finansējuma pieaugumu studijām valsts dibinātās augstskolās: ne mazāku par 0,25 procentiem.

Paldies.

S. Osipova.

Paldies, Liepas kungs.

Vārds debatēs Saeimas pārstāvim Stupina kungam.

A. Stupins.

Paldies Liepas kungam par viņa debašu runu.

Trīs dienu laikā, izskatot šo lietu tiesas sēdē ar lietas dalībnieku piedalīšanos, no pieteikuma iesniedzēju pārstāvja un no vairāku pieaicināto personu puses izskanēja virkne fiskāli politisku, sociāli ekonomisku lietderības argumentu, kas vietām bija arī savstarpēji pretrunīgi. Tāpat arī daudziem no norādītajiem juridiskajiem argumentiem izskatāmajā lietā vienkārši nav izšķirošas nozīmes, tāpēc savā debašu runā es koncentrēšos tikai un vienīgi uz relevantiem juridiskiem argumentiem, kuri Satversmes tiesai varētu patiešām noderēt tās kompetences un judikatūrā izmantotās metodoloģijas ietvaros.

Un šādu argumentu šajā lietā nemaz nav daudz.

Visupirms, jau kā Saeima ir iepriekš norādījusi sava juridiskā pamatojuma izklāsta ietvaros, prasījums izskatāmajā lietā ir formulēts nepārprotami un ir fokusēts tieši uz to, ka Saeimai, pieņemot gadskārtējo Valsts budžeta likumu, esot bijis pienākums ne vien piešķirt valsts finansējumu konkrētam mērķim, tas ir, studijām valsts dibinātās augstskolās, bet piešķirt to konkrētā apmērā. Šis te formulējums ciktāl-tiktāl.

Pieteikuma iesniedzējiem vēlamā Satversmes tiesas nolēmuma sekas konkrētajā gadījumā varētu būt tikai potenciāli nesabalansēts valsts budžets, kurā līdzekļi konkrētam mērķim pieteikuma iesniedzēju vēlamajā apmērā vienkārši nepastāv, neeksistē.

Prasījums izskatāmajā lietā citus normatīvos aktus neskar. Satversmes tiesa par to nav sniegusi nedz atbildes rakstu, nedz uz to nav fokusējusies savos paskaidrojumos tiesas sēdē.

Juridiskās argumentācijas ceļā valsts finansiālās iespējas izvērtēt, kā mēs zinām, nav iespējams, tāpat to nevar izdarīt attiecībā uz ekonomisko situāciju un politikas prioritātēm.

Šajās te valsts budžeta programmās un apakšprogrammās noteiktais finansējums ir politiskās izšķiršanās jautājums. Tā apmērs Satversmes tiesā nav pārbaudāms.

Attiecībā uz prasījumu, kādam 2019. gadā bija jābūt valsts finansējumam studijām valsts dibinātās augstskolās, lietas izskatīšana Satversmes tiesā šīs tiesas kompetencē neietilpst. Līdz ar to pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 29. panta pirmās daļas 6. punktu, tiesvedība izskatāmajā lietā par apstrīdēto normu šo te valsts budžeta programmu un apakšprogrammas atbilstību Satversmes 1. un 66. pantam ir izbeidzama.

Iespējams, Satversmes tiesas procesā varētu izvērtēt tikai un vienīgi to, vai apstrīdētās valsts budžeta programmas un apakšprogrammas ir pieņemtas, ievērojot normatīvajos aktos noteikto kārtību, ņemot vērā, ka lieta ir ierosināta abstraktās kontroles ietvaros nevis, piemēram, pēc konstitucionālās sūdzības, kur kaut kas tāds vienkārši būtu nepieņemams.

Lietā nav strīda, ka apstrīdēto valsts budžeta programmu un apakšprogrammu pieņemšanā ir ievēroti formālie likumprojekta izskatīšanas noteikumi. Turklāt, lai valsts budžeta izstrādāšanas un pieņemšanas procedūras pārkāpumu dēļ kādu aktu atzītu par spēkā neesošu tāpēc, ka tas, iespējams, neatbilst Satversmei, par pamatu var būt tikai būtisks procesuālo noteikumu pārkāpums un kas ir radījis būtisku sabiedrības interešu apdraudējumu.

Pieteikuma iesniedzēju pārstāvis tiesas sēdē atzina, ka šādu būtisku procesuālo pārkāpumu saskata tikai un vienīgi apstrīdēto valsts budžeta programmu un apakšprogrammu nesalāgošanā ar Augstskolu likuma 78. panta septīto daļu. Šis arguments kā izšķirošs caurvij arī pilnīgi visus pārējos pieteikuma iesniedzēju apsvērumus attiecībā uz apstrīdēto valsts budžeta programmu un apakšprogrammu iespējamo neatbilstību Satversmes 1. panta tvērumā ietilpstošajiem un no demokrātiski tiesiskas valsts pamatnormas atvasinātajiem vispārējiem tiesību principiem, kā arī Satversmes 66. pantam.

Tomēr Saeima atkārtoti uzsver… tas, ka Ministru kabinets, izstrādājot un iesniedzot Saeimai gadskārtējo Valsts budžeta likumprojektu, nav tiešā veidā ievērojis Augstskolu likuma 78. pantā septītajā daļā noteikto šo te finansējuma pieaugumu studijām valsts dibinātajās augstskolās, pats par sevi nav uzskatāms par procesuālu pārkāpumu. Tieši Budžeta likuma pieņemšanas ietvaros, Saeimas ieskatā, procesuāli pārkāpumi nav konstatējami vispār. Lietas izskatīšanas laikā nav gūts apstiprinājums, ka ar to būtu radīts arī kāds būtisks valsts vai sabiedrības interešu apdraudējums, kas, starp citu, ir juridiska rakstura jēdziens un ir piepildāms ar noteiktu saturu, nekādu argumentu, kas šo jēdzienu varētu piepildīt ar šo te saturu, tiesas sēdē izskatāmajā lietā tā arī netika konstatēts.

Ciktāl uz valsts budžetu attiecināmu jautājumu izlemšana nepārkāpj valsts varas dalīšanas principu un personas pamattiesības, Ministru kabinets un Saeima šajā jomā bauda plašu prognozēšanas un lemšanas brīvību. Apstrīdētās valsts budžeta programmas un apakšprogramma neierobežo personas pamattiesības, nevienam valsts orgānam neliedz iespēju pildīt tam Satversmē noteiktās funkcijas. Nevienai konkrētai un atsevišķi definējamai personai no tās neizriet subjektīvās tiesības vai tiesiskā paļāvība uz konkrēta apjoma finansējumu.

Atbilstoši racionāla likumdevēja principam un tiesību sistēmas vienotības principam, Ministru kabinetam šā Augstskolu likuma 78. panta septītajā daļā noteiktais uzdevums ir aplūkojams kopsakarā ar citām tiesību normām. Vispirmām kārtām likuma "Par budžetu un finanšu vadību" normām un Satversmes 66. pantu, kas attiecas uz gadskārtējā Valsts budžeta likumprojekta izstrādi.

Lemjot par valsts budžetu, ilgtermiņā ir jānodrošina līdzsvars starp politiskajām iecerēm, par kurām šodien ir runājuši politiķi, valsts ekonomiskajām iespējām, un visas sabiedrības labklājību, atkārtoju, visas sabiedrības labklājību.

Pieteikuma iesniedzēju pārstāvja norādītā pieeja valsts ilgtspējai nevar tikt akceptēta, jo šādu te ilgtspēju nevar balstīt uz vienu nesalīdzināmi vairāk finansētu nozari. Atgādināšu arī šo te proporciju starp procentiem no IKP un, piemēram, procentiem no budžeta izdevumiem, kas ne tuvu nav viens un tas pats. Kā jau minēts tiesas sēdē, līdzekļi budžetā tiek pārdalīti pēc noteiktiem kritērijiem nevis, piemēram, atrauti sameklēti kaut kur.

Valstī, kurā ir izveidota konstitucionālā tiesa, tiesību normu kolīziju atrisināšanas sekas ir konkrētas normas piemērošanas nevis citas normas spēkā neesamības jautājums. Un šā principa izpausme pozitīvajās tiesībās ir atrodama "Oficiālo publikāciju tiesiskās informācijas likuma" 9. pantā.

Atbilstoši Satversmes tiesas sprieduma lietā Nr. 2011-11-01 tā 12. punktā izteiktajām atziņām starp apstrīdētajām valsts budžeta programmām un apakšprogrammu un šo te Augstskolu likuma 78. panta septīto daļu, varētu arī nepastāvēt pretruna jeb kolīzija, jo minēto tiesību un normu regulējuma priekšmets ir atšķirīgs, uz ko tiešā tekstā savā debašu runā ir norādījis arī godātais pieteikuma iesniedzēju pārstāvis.

Savukārt, ja Satversmes tiesa šādu te normu kolīziju tomēr konstatētu, Budžeta likuma normas ir prioritāras, savukārt Augstskolu likuma norma joprojām ir spēkā esoša tiesību norma, kas sekmē nozares mērķa izpildi, kā mēs visi pārliecinājāmies tiesas sēdēs. To atzina gan Izglītības un zinātnes ministrija, gan augstskolu organizāciju pārstāvji, gan arī, protams, pats pieteikuma iesniedzēju pārstāvis, ņemot vērā, ka tā ir spēkā esoša tiesību norma.

Tomēr pretēji pieteikuma iesniedzēju pārstāvja norādei, finansējums visus šos gadus šai nozarei nav bijis, citēju: "nemainīgi zems", gluži otrādi, kopš 2014. gada tas ir pieaudzis par trešdaļu un šajā sakarā piesauktā inflācija, būsim objektīvi, nav nopietns arguments sešu gadu laikā kontekstā ar pieaugumu par vairāk nekā 30 procentiem.

Iepriekš minētajiem apsvērumiem par iespējamo normu kolīziju varētu būt nozīme, noskaidrojot, vai konkrētajā gadījumā lietā vispār ir kaut kāda nozīme Saeimas

kārtības ruļļa 111. pantam. Kā dzirdējām arī godājamā pieteikuma iesniedzēju pārstāvja debašu runā, kolīzija tomēr nepastāvot, jo normām ir atšķirīgs raksturs, tātad, pieteikuma iesniedzēju apsvērumiem par Saeimas kārtības ruļļa neievērošanu, nu, acīmredzot, izskatāmajā lietā tomēr galu galā svara tomēr nav.

Un Saeima tomēr uzsver, ka neatkarīgi no tā, vai konkrētais jautājums būtu risināms, piemērojot tiesību normu specialitātes vai tempurālās attiecības, likuma "Par valsts budžetu 2019. gadam" pieņemšanā Saeimas kārtības ruļļa 111. panta otrā daļa nebija piemērojama. Te ir būtiski saprast Budžeta likuma dabu un to, ka tas attiecas uz saimniecisko gadu. Budžeta likumam nav raksturīgi pārejas noteikumi tādā izpratnē, kā to norāda pieteikuma iesniedzēji. Arī Budžeta likumu… ar to nevar, piemēram, ar to nevar atcelt Augstskolu likuma normu vai nevar paredzēt atliekošu nosacījumu attiecībā uz tiesisko regulējumu ārpus budžeta pakas, jo šie te pārejas noteikumi, ņemot vērā, ka šis ir saimnieciskais gads, viņi principā nevar skart kaut ko, kas nav noregulēts ar paku, ir ierobežoti laikā.

Principā kontekstā ar šo te 111. panta iespējamo neievērošanu, pievērsīšos arī pieteikuma iesniedzēju pārstāvja pieminētajam… trīs labas likumdošanas principa ievērošanas šiem te kritēriju pārkāpumiem.

Tātad pirmajam mēs jau esam izgājuši cauri. Tas ir jautājums par šo te nesalāgošanu. Kā mēs redzam, abos gadījumos vai nu tā ir vai nav kolīziju norma, šādai obligātai salāgošanai konkrētajā izskatāmajā lietā attiecībā uz šīm te programmām nebija jānotiek, attiecībā uz ilgtspēju, kā mēs jau tikko minējām, pat neskatoties uz šiem te absolūti nejuridiskajiem argumentiem, tomēr vienai nozarei un faktiski nozares atsevišķai finansējuma pozīcijai piešķiršana no budžeta izdevumiem 5,5 procentu apmērā, kas ir identiski 2 procentiem no IKP, nu… nešaubāmi nevar būt ilgtspējīga, diskriminējot citas nozares.

Savukārt par šo te augstskolu pārstāvju vai opozīcijas deputātu viedokļa vērā neņemšanu komisijās. Šie priekšlikumi ir bijuši iesniegti. Attiecībā uz to, ka tiem nav norādīts reāls, patiešām eksistējošs finansēšanas avots, līdzīgi kā jebkurā citā programmā, šis jautājums ir vērtēts un šie priekšlikumi ir noraidīti. Savukārt iepriekšējā tiesas sēdē izskanējušie pārmetumi, ka kādam nav bijusi iespēja piedalīties komisijās, nu, manuprāt, neiztur nekādu kritiku, jo visas šīs te komisiju sēdes bija publiskas.

Diemžēl izskatāmajā lietā klātienē netika uzklausīts Latvijas Bankas viedoklis un lietas dalībnieki nevarēja uzdot jautājumus par šajā viedoklī izteiktajiem apsvērumiem. Uzskatu par savu pienākumu uzsvērt būtiskākos no argumentiem, kuriem Saeimas ieskatā lietā ir izšķiroša nozīme.

Pirmkārt, dažādi pieteikumā norādītie principi ir uzlūkojami krietni plašāk par vienas tiesību normas, normatīvā akta vai pat vienas nozares attīstības un regulējuma ietvaru. Tas ir viens.

Runājot par bieži pieminēto šo te Valsts prezidenta 2019. gada novembra vēstuli un tajā ļoti pamatoti uzsvērtajiem apsvērumiem. Jautājums par šādiem te tukšu solījumu likumiem, kas ir pieminēti, Valsts prezidents šādu rīcību tomēr saista tieši ar tukšu solījumu likumu pieņemšanu vai nepildīšanu nevis ar potenciālu tukšu solījumu budžetu… un konkrētais budžets par tādu nav uzskatāms. Un, ja šis te tukšu solījumu budžets tiktu pieņemts un neatbilstu valsts finansiālajai ekonomiskajai situācijai, tad Prezidents norāda, ka laba likumdošana šajā konkrētajā situācijā ir Saeimas ieskatā nevis neizpildāma likumu pieņemšana vai, pieņemsim, Budžeta likuma nesalāgošana ar neizpildāmiem likumiem, lielākā mērā labas likumdošanas praksei atbilst tieši izpildāma Budžeta likuma pieņemšana, nevis otrādi.

Vēl attiecībā uz Latvijas Bankas norādi par ilgtspēju. Ir vesela virkne ilgtspējīgas attīstības mērķu, tostarp arī izglītība nešaubīgi, tomēr tie pastāv līdzās, piemēram, nabadzības izskaušanai, dzimumlīdztiesībai, pieeja ilgtspējīgai enerģijai, ekonomikas attīstības veicināšana, negatīvo klimatu pārmaiņu ierobežošana un citi… šiem mērķiem ir jābūt kopējai un līdzsvarotai sasaistei. Svarīgi ir atzīt saikni starp ilgtspējīgu attīstību un attiecīgi paralēli notiekošiem procesiem ekonomikas, sociālajā un vides jomā. Un neviens no šiem mērķiem nav pārāks par citiem un likumdevējs, akceptējot fiskālo politiku, ar finansiālām metodēm var regulēt konkrētiem apstākļiem atbilstošāko līdzsvara sadali starp šiem te minētajiem mērķiem.

Turpinot par tiesas sēdē ļoti daudz pieminēto… citēju: "un ne pārāk labo praksi", "nepieņemamu rīcību", uz ko arī tikko norādīja godājamais kolēģis, pieteikuma iesniedzēju pārstāvis, vai arī, citēju pieaicināto personu: "nepietiekama likumdošanas higiēna", Saeimas ieskatā ir izskaužamas parādības, Saeima tam piekrīt. Tomēr tās pašas par sevi nav un nevar būt pamats apstrīdēto valsts budžeta programmu un apakšprogrammu atzīšanai par neatbilstošām Satversmei.

Tas izriet arī no pieteikuma iesniedzēju pārstāvja plaši pieminētā Satversmes tiesas sprieduma lietā Nr. 2011-11-01. Tajā atgādināšu, starp citu, apstrīdētā norma konkrētajā lietā tika atzīta par atbilstošu Satversmei.

Un šeit manis pieminētajai, ne pārāk labajai praksei, ir nevis juridiskas, bet politiskas sekas, kurā izšķiroša nozīme ir vēlētāju uzticībai politiķiem. Un argumenti par norādītajiem, pieņemsim, tiesību aktu jaunrades procesa trūkumiem, attiecas pārsvarā izskatāmajā lietā uz normām, kas izskatāmajā lietā nav apstrīdētas.

Šajā sakarā vēršu arī uzmanību uz sēdē izskanējušajiem apgalvojumiem, ka kādiem augstskolu organizāciju pārstāvjiem nebija iespējas piedalīties Budžeta un Izglītības komisijas sēdēs, man ir ļoti žēl, ka mēs neuzdevām jautājumus, kādā veidā, piemēram, šī dalība tika tiešā veidā liegta, jo ir pilnīgi skaidrs, ka šis te jautājums caurstrāvo, kā jau godājamais pieteikuma pārstāvis norādīja, vairākus budžeta gadus, sākot ar 2014. līdz pat 2019., 2020. un tagad noteikti, kā mēs dzirdējām no Ašeradena kunga, arī 2021. gada budžeta, tomēr jautājums par to, ka tas konkrētajā brīdī varbūt nav bijis dienas kārtībā kādā no organizācijām un tamlīdzīgi… nu, nav gluži tas pats, ka šīs te iespējas tiktu liegtas. Un es ļoti aicinātu ne tikai augstskolu organizācijas, bet citu nozaru pārstāvjus aktīvi piedalīties budžeta pieņemšanas procesā un šīs te sēdes apmeklēt, pašam esot klāt ir bijušas ļoti daudzas aktīvas organizācijas kaut kādās jomās, piemēram, kas ir saistītas ar derīgo izrakteņu iegūšanu vai pat kaut kādām ļoti specifiskām jomām, kas nevairījās nākt un paust savu viedokli.

Un es atkārtošos, ka attiecībā uz šiem te priekšlikumiem, kas ir vērtēti komisijās un Saeimas sēdēs attiecībā uz konkrētajām apstrīdētajām programmām un apakšprogrammu, šajos priekšlikumos netika uzrādīti reāli finansējuma avoti, kas nepārsniegtu fiskālās telpas iespējas, vai tās būtu kādas ieņēmumu prognozes, jauni nodokļi un tamlīdzīgi.

Lietā ir apstrīdētas tikai, uzsveru, tikai konkrētas valsts budžeta programmas un apakšprogramma. Prasījums izskatāmajā lietā nav vērsts uz jēgpilnu un saprātīgu rezultātu. Pieteikuma iesniedzējam vēlamā Satversmes tiesas nolēmuma sekas konkrētajā gadījumā varētu būt tikai potenciāli nesabalansēts valsts budžets.

Un te tomēr esmu spiests veikt mazāk juridisku ietapinājumu attiecībā uz tiesas sēdēs diezgan mērķtiecīgi izskanējušo jautājumu par sabiedrības uzticēšanos, kas varbūt nav tieši juridisks jautājums, bet attiecībā uz pieminēto ilgtspēju, neapšaubāmi, ka tam ir ļoti būtiska nozīme. Un sabiedrības uzticēšanās Saeimai un valdībai jautājumā šo uzticēšanos nekādā gadījumā nevar uzlabot Budžeta likums, kurā tiktu diskriminētas citas jomas. Un šīs jomas ir pedagogu algas, lauksaimniecības un lauku attīstība, autoceļi, veselības aprūpe, kultūra, reliģija, valsts pārvaldes iestāžu finansēšana, pensiju pabalsti, valsts aizsardzība, iemaksas Eiropas Savienības budžetā, kas ir obligātas, valsts parāda vadība un vēl vairāk un vēl joprojām. Visām šīm te nozarēm ir jābūt savstarpēji sabalansētām un cilvēki šajās nozarēs pieaugumu ir pelnījuši ne mazāk kā kādas citas nozares pārstāvji.

Un līdz ar to tādas jomas, kuras mēs varētu finansēt pāri kaut kam, ko var nosegt ar attiecīgajiem valsts budžeta ieņēmumiem, konkrētajā gadījumā tad tas būtu tiešā veidā jānosauc.

Arī vēlreiz atkārtošu par reālajiem līdzekļu apmēriem, kur ir runa nevis procentos no IKP, bet budžeta izdevumu izteiksmē.

Ievērojot minēto, Saeima uztur savu lūgumu tiesvedību izskatāmajā lietā izbeigt, pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 29. panta pirmās daļas 6. punktu.

Paldies.

S. Osipova.

Paldies, Stupina kungs.

Liepas kungs, vai jums būs replika? Un ja būs, tad cik minūtes?

L. Liepa.

Godātā tiesa, pateicos, es atturēšos no replikas šajā gadījumā.

S. Osipova.

Paldies.

Tā kā Liepas kungam nav replikas, tad, Stupina kungs… nav uz ko atbildēt jums šoreiz…

A. Stupins.

Nē, nu es varbūt varu turpināt debati attiecībā uz…

S. Osipova.

Debates ir noslēgtas.

Vai ir kaut kas… Replika ir atbilde uz otras puses repliku.

A. Stupins.

Bet vai Satversmes tiesa tad man dod vārdu vai nedod vārdu? Tāds ir jautājums.

S. Osipova.

Replika netika izteikta, reizē ar to vienkārši jūs tiekat informēts, ka jums nav uz ko atbildēt šobrīd.

A. Stupins.

Paldies, godātā tiesa.

S. Osipova.

Tā… Līdz ar to lieta Nr. 2019-29-01 ar lietas dalībnieku piedalīšanos tiesas sēde tiek slēgta.

Spriedumu tiesa pasludinās 29. oktobra pulksten 14.00.

Stenogrāfiste Mārīte Ceļmalniece

Tiesas sēdes sekretāre Līva Ošeniece